

Суштина поетике

КЊИЖЕВНИ ЧАСОПИС

Број 10 Година I Октобар 2014. Излази месечно 07. 10. 2014. год.

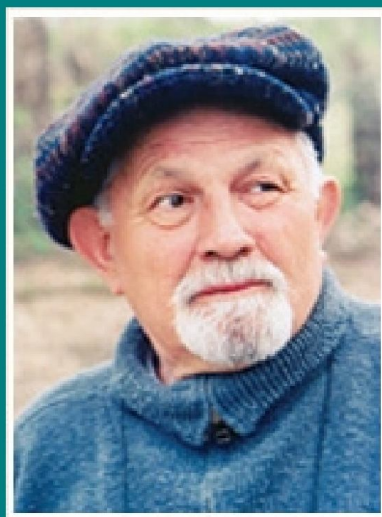
Да се подсетимо

Дете и дечја књижевност

Момчило Капор

НАЈБОЉЕ ГОДИНЕ И ДРУГЕ ПРИЧЕ

Милован Данојлић

ОГЛЕДИ И ЗАПИСИ О ДЕЧЈОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

www
Суштина
поетике
ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ

Глушци

Суштина поетике|часопис

Главни и одговорни уредник:
Анђелко Заблаћански

Сарадници:
Мирјана Дурутовић Мозетић
Зорица Савић
Ђуро Маричић
Енеа Хотић

Технички уредник:
Анђелко Заблаћански

Лектор и коректор:
Јелена Глишић

Контакт:
poetryaz@hotmail.com

Издавач:
Анђелко Заблаћански
Глушци

Излази месечно

ISSN 2334-9417 (Online)
Суштина поетике|часопис
(2013)

Први број је изашао
23. новембра 2013. године

Уместо уводне речи

ОКТОБАР ЖИВОТА

Октобар плодовљем храни моје уморне очи
Ноћ ми се душом шуња – равницом просуте тмине
У пехар место вина живот моју крв точи
И сваки грех младости баш сад ми грубо дирне
Набрекле жиле самоће и врат одан омчи

Октобар јутром што чим сване на сутоне личи
Загрли ми наде од несна већ посивеле сасвим
Док равницом падају магле сакривши давне приче
Кад врховима јабланова знадох да се дивим
А сад ми у глави само прошлост болом урличе

~ Анђелко Заблаћански ~

Александар Лесо Ивановић
(1911-1965)

ЉУДИ СЈЕНКЕ

Има на свијету мирних, добрих људи
што кроз свијет нечујно и тихо газе
као да ногом ступају по памуку,
а наше очи никада не опазе
ни њих ни њину тиху радост или муку.

Има ћутљивих патника на свијету
што се само уморно и горко насмијеше
на људе кад се о њих тешко огријеше
и сумину их невини, налик цвијету.

И има људи усамљених и боних,
са образима упалим и жутиим,
што не чује им се ни смијеха ни плача,
што живе као самотна и дивља драча,
али с бодљама унутра окренутим,
да ниједна никога не огребе
и да ниједном никога не убоду
до само своје рођено срце и себе.

Њих не види наше око кад их сријета,
кад тихо прођу у мимогреду мирну,
јер никог они ни лактом не додирну
у вјечној гужви и вреви овог свијета.

И живе тако, нечујни и невесели,
и миле као сјенке, као вријеме и сати,
и тек кад умру, сломљени и увели,
објаве црни посмртни плакати
да су и они са нама живјели.

*Тако се тешко живи, тако се кратко живи, па
још добра половина тог тешког и кратког
живота нам прође у мржњи и
неспоразумима. Ох, угасите мржњу! Људи су
нама потребни и никако се, никако не може
живјети без опраштања .*

Иво Андрић

Српски нобеловац

Октобар је месец у којем је рођен једини српски нобеловац - Иво Андрић. Сто двадесет две године је прошло од његовог рођења и педесет три од како је добио Нобелову награду, а српски језик још није изнедрио писца који се тој награди барем приближио. Могло би се рећи да се последњих година том циљу примакао Добрица Ћосић, али остаје горак укус да је то више била ствар нечијих спекулација (чак су га средства информисања проглашавала победником), него неког истинског и конкретног деловања ка награди. Сама та чињеница, а не једино она, говоре о величини Андрића као писца. У октобарском броју *Суштине поетике* представљамо вам део његовог, превасходно

поетског, стваралаштва.

Рођен је 9. октобра 1892. године у Долцу поред Травника, одрастао у Вишеграду, школе похађао у Сарајеву, Загребу, Бечу, Кракову, тамновао у аустроугарским затворима као припадник организације *Млада Босна*. Године 1919. постаје грађанин Београда и ступа у дипломатску службу, у којој остаје све до избијања Другог светског рата. У међувремену, 1924. године, докторирао је на Универзитету у Грацу, са темом из области филозофских наука. Аутор је неколико значајних романа, више дела приповедачке прозе и лирско-филозофске поезије, есеја и критика. Године 1961. добио је Нобелову награду за књижевност. Своје најзначајније романе (*На Дрини ћуприја*, *Госпођица* и *Травничка хроника*) написао је у Београду, током окупације 1941 – 1945.

Умро је 13. марта 1975. године у Београду.

Има људи којима су сви путеви отворени, сва подручја живота приступачна, а они презру и одбаце све, и изаберу иронију као своје једино подручје. А има, напротив, таквих који се искључиво и грчевито држе ироније, јер морају, јер су им сви други путеви затворени и сва остала подручја неприступачна.

(Знакови поред пута)

ПРЕД ПОРТРЕТОМ ПРЕКОРНА ПОГЛЕДА¹

Да, стара слико,
 Да, требало је то: остати при првој речи,
 Не одлазити никуд, и све што срце жуди
 Тражити у дубини својој и своје земље,
 Уместо у даљини недокучивих, злих привиђења.
 Требало је трпети, чекати, бдети над усевом,
 Чувати народ, сиротињу, Босну.
 И данас не би било овако како јесте:
 Руке празне, савест немирна, поглед изгубљен, душа
 жедна.

Требало је, вај, знати оно што сад тек се слути.
 Једно је сунце свуда, и вода и камен и трава.
 Једно, и недостижно.
 У једном зрну жита хлеб је васколике земље,
 У једном загрљају све жене целог света,
 Дивне, и недостижне.
 Све остало је варка пребујале свести
 О сопственом бићу и лажна перспектива
 Пустиње коју смо сами сажегли у души.

(1934)

¹ Песма објављена постхумно. Као и у добром делу Андрићеве поезије, и овде је реч о преиспитивању себе и свог места у свету. Тим пре, што је реч о времену и месту које слути зло што се спрема.

КРАЈ РЕКЕ

Прикрајчисмо.

Сплавари стадоше везивати сплав. Искочили.
Сједох на обалу. Камено гротло,
пошкропљено по врховима црном оморицом,
и у њему уклијештена зелена ријека.

Сунце је било на пò неба.

Помислих да сад у градовима звона звоне
и свијет иде у ријекама —

Али ме моја рођена мисао издаде

и у навиклом кругу се врати:

Ко сам? Куда путујем? Зашто?

Тражећ' одговор, баких поглед низ обалу,
и тада угледах: лаган вјетар

скиде с оморика, с крша и с воде

танку сјену, као прашину,

згусну је у лик и снесе поред мене.

Иако упорно обарам очи,

док два сплавара с повицима везују даље,

знам: неко четврти стоји поред мене,

и тако је близу уза ме

да, и не дижући поглед, назирем крај

од сивога му рукава.

(1923)

БЕЖАЊЕ

Кад јесен погаси шумове,
И боје у предсмртном сјају
Стану полако да мру,
Кад се сунцу отме власт,
Ја ћу се дати на пут.

Знам да се неће вратити
Лето сагорело,
И да је мртва радост и погашена жеђ,
И да туђина ником
Још среће није дала,
Али знам: да су за несрећне очи
Нови крајеви лек,
И да се сваки бол једино новим и већим
Сажиге и лечи.

(Рим, 1921)

ТАМА

Ја не знам куд ово иду дани моји,
ни куда воде ове ноћи моје.

Не знам.

Ни откуд магла ружна
на све што се чекало,
ни откуд немар јадни
на све што се радило,
ни заборав откуда,
жалосни на све што се љубило.

Магла.

Ко ће да ми каже ноћас, шта мени значе
лица и ствари и спомени минулих дана?

И куда иду ови дани моји

И зашто бије тамно срце моје?

Куда? Зашто?

Читајући добре писце

Читајући добре писце, дешавају се пред нама чуда. Често на почетку неке реченице, кад видимо како се помаља једна мисао, ми застанемо задивљени и уплашени. И са неверицом се питамо: *Је ли могућно? Хоће ли се то што наслућујем заиста десити? Је ли ово заиста она уста мисао коју смо ми, на једном, наслутили при додиру наше свести са светом око*

нас, скривени део наше унутарње стварности? Зар има још неко да је ово овако видео и осетио?

А кад, прочитавши до краја, видимо да је заиста тако, ми остајемо над том реченицом замишљени, захвални и срећни јер нам је пао у део највећи дар који читање може да нам пружи: осетили смо да нисмо сами никад, ни у најтежим ни у најлепшим тренуцима, ни у својим најгорчим недоумицама, ни у најсмелијим закључцима, него да смо повезани са другим људима многоструким и тајним везама које и не слутимо, а које нам *наш* писац открива. То је спасоносно.

Суштина поезике | часопис број 10

Да се подсетимо

Момо Капор

НАЈБОЉЕ ГОДИНЕ И ДРУГЕ ПРИЧЕ

ОДРИ, МОЈА ЉУБАВ

Одри Хепберн ме је први пут приметила тек негде у септембру 1954. у плишаној сали једног биоскопа који је мирисао на ментол бомбоне и носио звучно име »Империјал«. Ухвати ме паника када се само сетим колико смо времена до тада пропустили нас двоје. Одри и ја. Сећам се свега, баш као да се догодило јуче: управо сам био раскинуо са старом Авом (Гарднер) у филму »Босонога контеса« због неког сасвим просечног тореадора са којег није скидала очи. Купио сам карту за филм »Празник у Риму« и сео у други ред партера десно. Сећам се добро, баш те недеље добио сам нов џемпер са извезеним јеленима. Јелени су те године били у моди. Патио сам као убоги ђаво што ми је на груди могао да стане само јелен и по, јер сам био жгољавко, док су моји другови из разреда носили и по шест јелена капиталациа у трку. Одри Хепберн је, изгледа, најпре приметила мог снуженог јелена и по, а тек онда мене. Управо се љубила с оним надувеним Грегори Пеком, који је у том филму играо америчког новинара, кад се изненада загледа у партер десно. И Грегори је осетио да се догађа нешто чудно, па је покушао да је на брзину одвуче у Вилу Боргезе, али се мала Одри непрестано окретала тражећи ме по сали. Да је само сишао доле у партер, добио би такав ђон у трбух да би ме памтио док је жив! Али није сишао.

Шта ми је друго преостало него да грицкам семенке и чекам сутрашњу представу? И поново се догоди иста ствар: и на матинеу у десет, и у два, четири, шест и осам... Стално ме је гледала.

Био је то прилично јадан и похабан биоскоп, у коме се осећао задах оближњег тоалета. Газило се до колена кроз љуштуре семенки. Али мала Одри ме је спасавала – нисам примећивао ни тај град, ни његове биоскопе, ни становнике, ништа. Идуће недеље опазише да између Одри и мене постаје озбиљно, па су скинули филм са програма. Тако вам је то у провинцији! Не дају ти да се истакнеш, издвојиш! Свлаче те у своје блато. Провинцијалци! Али знао сам добро да ће се Одри Хепберн кад-тад појавити.

И појавила се, и то где — у биоскопу »Дрина«, после осамнаест месеци чекања. Из новина сазнадох да се удала за неког типа који се звао Мел Ферер, мислим. Видео сам их у филму »Рат и мир« (америчка верзија); без везе, одмах сам знао да га не воли, да је са њим само онако. И опет се понови иста ствар: чим ме је угледала — седео сам и овај пут у другом реду партера десно — одмах ми се осмехнула. Као да је хтела да ми каже да само мене воли, у њеном срцењем погледу било је нечег извињавајућег. Уосталом, и ја сам се забављао са једном малом из

седмог бе, којој су се непрекидно знојиле руке док смо се држали за време филма. Коса јој је мирисала на сирће. Одведох је још исте вечери на представу од двадесет и тридесет и, морам да признам, ту сам направио велику будалаштину: љубоморна Одри није хтела ни да ме погледа!

Требало је да прођу четири и по године па да се ствар изглади и да се опет сретнемо у филму »Љубав поподне«, где смо могли да се гледамо до миле воље, јер је покојни Гари (Купер) био лафчина и није правио питање. Те зиме због мале Одри упропастих свој зимски капут. Седео сам у биоскопу »Балкан« поред велике пећи »бубњаре«, која се ложила пилотином, и нисам ни приметио да ми се капут запалио. Онако без капута, разболех се од упале плућа и једва сам извукао живу главу, јер смо били у завади са околним народима па нам нико није продавао лекове. Добро је што Одри Хепберн никада није сазнала ништа о томе. Имала је, јадница, и својих брига. Читао сам да је најзад оставила оног ћелавка Мел Ферера и да се удала за неког другог типа, исто тако несимпатичног. Патили смо обоје.

Последњи пут видех је како једе пон-чипс у »Доручку код Тифанија« Помислих да је ипак добро што нисмо отишли предалеко са нашом везом. Ја сам био у најбољим годинама, а она је већ лагано већула. Погледи нам се сусретоше изнад оних битанги у првом реду партера (непрестано су се гађали куглицама од хартије, стока једна!) и њене очи напунише се сузама. Обоје смо осећали да нам је то последњи сусрет. Седео сам у сали још дуго после

слова THE END, све док ме разводница није избацила напоље.

Одри, можеш ли да ми опростиш, Одри, све моје касније везе? Љубав са платинастом Мерилин Монро, и са брбљивом Брижит Бардо, па после ње са Антонелом Луалди, начитаном Моником Вити и шашавом Џули Кристи? И увек су покрај њих, као по неком правилу, били неки задовољни и ухрањени дрипци у твиду, са брзим колима, златним сатовима на длакавим рукама: говорили су вешто стране језике, баш као шеф рецепције у хотелу »Европа«; бацали су тек запаљене цигарете док смо ми мољакали један другога: »Остави да пушим!« И сви они растурали су се од љубоморе, Одри, заклањали вас, глумице, раменима и мантилима, покретним крововима аутомобила, свим и свачим, од нас гладних и жедних великог света и девојака чија коса не мирише на сирће.

И могу вам рећи да нема страшније и очајније битке од оне коју деценијама воде мали сиви провинцијалци, излизаних рукава, са својим супарницама са филма.

Јер, то је битка без икаквих изгледа на победу.

Момо Капор

Суштина поезике | часопис број 10

Афоризми

Пише: Гордана Врађанин Ковач

- Не трошите време на људе који троше ваш живот.
  - Опростим ја све, а онда седнем и гледам како ти живот не опрашта.
  - Од када је завладала слобода говора, паметне изјаве су постале веома ретке.
  - Предугачак језик скрађује за главу.
  - Доживела сам природну катастрофу. Удала сам се.
  - Данас се мали број жена бави проституцијом. Већина се бави хуманитарним радом.
  - У нашој земљи сви се баве хуманитарним радом. Све зарађено донирамо држави.
  - Од када се матичар нашалио са мном, мени је сваки дан први април.
  - Неки људи издају књиге, а неки само пријатеље.
-

- Бадава улагање у ауто-цесте када су и даље коњи на путу.
- Плитак човек најдубље потоне.
- И човека и господина је створила жена. Будалом је постао сам.
- Жену можете оставити без текста само ако је прво оставите без даха.
- Када би жене имале рупа колико их има закон, ниједан мушкарац се не би бавио политиком.
- У рату између мозга и срца, за покој души наздрављамо јетри.
- Када је секс у питању није ствар у годинама. Ствар је увек у жени.
- Просули смо пољупце. На њима не штедим.
- Прошли сте знак *Радови на путу*? Добро дошли у мој живот!
- Тражила сам посао, а дали су ми реч. Ево већ трећу годину живим од ње.
- Сиромаштво нам је стигло до врха. Дубље не можемо.

- Због једне коцке шећера, цео живот горчина у грлу.
  - Домовина је као жена. Свако воли своју, ал' би повремено пробао како је у туђој.
  - Ова наша криза је одавно постала пунолетна. Време јој је да се осамостали и крене у свет.
  - Сваки брак је из рачунице. Жене рачунају на љубав, а мушкарци на секс.
  - Свака лаж креће од неке истине.
  - Оно што једнима не пада на памет, други рецитују без грешке.
  - Нама не треба стуб срама. Ми се стидимо на сваком ћошку.
  - Удајом сам добила нешто веома драгоцено. Смисао за хумор.
  - Не испуњавам услове за улазак у политику. Не знам да једем говна.
  - Ратујем са животом. Он добија битке, а ја лекције.
  - Када плитки људи уђу у дубину проблема, на површину исплива поприлично усрано решење.
  - Народ је престао подизати глас. Дигао је ноге.
-

- На путу према срећи увек налетим на понос.
- У вези сам с психијатром. Ја се правим луда, он се прави да је доктор.
- Баратам смртоносним оружјем. Пуцам од емоција.

Гордана Врањанин Ковач

Пишите за Суштину поетике

Млади песници

Дуња Радовановић је рођена 24. јануара 1993. године. Студенткиња треће године Филозофског факултета у Београду, смер социологија. Застушљена је у многим зборницима. Добитница је похвале *Мајсторско Перо*, за изузетан уметнички израз и допринос очувању српске књижевне речи, као и Признања друштва српско-руског јединства *Тител*. Такође, добитница је треће међународне награде на конкурс *Жарко Аћимовић* у Новом Саду.

ФАЛИ МИ ОВДЕ НЕКО КАО ТИ

Неко ко ће бесрамно причати са зором.
Неко ко ће скакати по гранама старог ораха.
Неко ко ће узбуђено певати са месецом.
Фали ми овде неко ко воли свет,
чак иако је ружан.
Неко ко ће јурити змаја по небу.
Неко ко ће се смејати,
јер за друго и не зна.
Фали ми неко ко има петљу да се вози
на рингишпилу, чак и када пада град.
Фали ми неко ко ће носити камење
уместо срца.
Неко ко ће ме умити када се саплетем.
Фали ми овде неко као ти.

ИСКИДАНА ПЕСМА

Куда идемо,
и - да ли нас неко прати?
Не пуштај ми руку,
ни на трен!
Не усуђуј се.
Јер добро знаш
да ћу одлетети
у неповрат и
тамо шатор разапети.
А моја шаролика черга
играће даноноћно!
Неуморно, немогућно,
нестварно...
Онако како никада
није било. И неће.
Јер, мало је мора препливано.
Премало труда уложено, песама отпевано,
и трагедија одиграно.
Знаће само светлост
колико сам чезнула за
устаљеном слаткоречивошћу.
Па шта?
Није ли боље од понора?
Свакако.
И та недопливана мора,
кога ли вечно чекају?
Заљубљене, слепе, храбре,
или можда немоћне?
Истакнута борбеност.
А главни јунаци ће

се већ снаћи,
и несвесни опасности,
изгубити у алавом понору,
који више од свега воли отпатке.

НИКАД ВАС НИСАМ ПОЗНАВАЛА

Грешим.
Нисам одавно.
Грешим јер ме ви
подстичете.
Иако нисам од вашег кова.
Уплићете ме у вашу
прљаву бурлеску.
Ваше шале су истина,
погледи лажни, додири подругљиви.
Памет вам је непризната,
то сте одувек мислили,
али не и говорили.
Лице вам је чађаво
и превртљиво.
Глас немогућ.
Кораци су вам
несразмерно лукави.
А срце вам је смарагдно.
Срце ваше којим сте
покушавали да волите.
Али, драго камење
нема ту моћ.
Нажалост, не.

ОСЕЋАМ ТЕ

Приближили смо се.
 Приближили смо се исувише.
 Врхунац среће никад није
 било лакше достићи.

Ноћи које обећавају.
 Топлина исијава из снених очију,
 чврстог тела, најнежнијих руку...
 Љубимо се погледима и ишчекујемо
 мрак који ускоро надлази.
 Може нас прогутати или...
 Обрисати...

Обрисати све што се збило
 у времену,
 а остати на свом месту.
 То је мудрост.
 Безглава мудрост.
 Неважећа песма,
 да то тако назовемо?

Не испуштати мачеве
 и лудачки се дозивати.
 Све док не одемо
 у неке нове, другачије загрљаје
 где ћемо се правити
 да су успомене безначајне.

Живећемо ми врло добро,
 хоћемо.

Једино је питање:
Ко ће дуже издржати...
Јер, мрак је опасан,
али и узбудљив.
Не брини,
отпутоваћу из овог града, драги.

Дуња Радовановић

Пишите за Суштину поетике

Суштина поетике | часопис број 10

"НАИВНА ПЕСМА"

огледи и записи о дечјој књижевности

Милован Данојлић

Дете и дечја књижевност

Ваља, дакле, поћи од чињенице да дечја књижевност постоји, и да обухвата веома разнолика дела, васпитно усмерена у грубом или тананијем смислу, окренута деци час по сили неке своје унутрашње нужности, час у смислу спољашњег, површног опредељења; на једној страни проналазаштво, машта и чудесности, на другој — примењена делатност која с књижевном уметношћу нема никакве везе; све то помешано, не само у оквиру једног времена, већ, кадикад, и у опусима појединих стваралаца. Мерила за процењивање ту су веома лабава и непоуздана, помућена и спуштена. О самој књижевној вештини нерадо се и површно расправља; уместо тога, говори се о специфичним потребама дечје читалачке публике, о дечјем свету, о високим моралним вредностима којима дете ваља задојити, па се чини да

дечја књижевност једино зато и постоји. У њу се убрајају и сликовнице и стрипови, препричавање и прилагођавање дела народне књижевности, рутински писани романчићи и лоше песме, и, на крају, вредне књиге које је „писац, једнога дана, случајно, из хира, написао, наменивши их деци” [1]. Иако нас занима једино ово последње, принуђени смо да се бавимо и осталим, пратећим појавама, јер оне сачињавају главнину која се не може заобићи. Оно што је у дечјој књижевности значајно појавило се накнадно, случајно, независно од циљева васпитача и планова издавача: извесни индивидуални таленти нашли су у њој могућност адекватног остваривања; то је оно што Изабел Јан назива случајношћу, односно хиром. О природи тих случајева и каприца покушао сам да кажем нешто више у *Расправи о наивној песми*.

Очигледно је посреди сплет различитих потреба и изазова, од оних везаних за психологију стварања, до захтева школске наставе и развијене издавачке производње. Разлике између појединих књига намењених деци одвећ су велике да би се о јединству могло говорити. Сливковнице за предшколски узраст, и кад су духовито и смишљено остварене, не могу задовољити озбиљнија мерила књижевне уметности: оне су, просто, нека врста потрошних добара, елементарних учила, предмета за забаву... А и иначе, текстови намењени предшколској и првошколској деци нужно су васпитно усмерени; они доносе основна обавештења о свету. Та се обавештења могу давати са одређеном културом и укусом, уз вођење рачуна о стилу и језику, али се то не може изједначавати са стваралаштвом. Дечја књига, затим, може бити извор лаке забаве, или, просто,

---

пријатно штиво којим се дете навикава на читање. Све то спада у предвидљиве послове. Једино значајна, а непредвиђена и непредвидљива дела дозвољавају могућност заснивања теоретских претпоставки једног стила, једне изражајне особености — реч жанр чини ми се прејака и неодговарајућа. Та дела сама повлаче границу како према озбиљној књижевности, тако и према површним, педагошки или забављачки усмереним дечјим књигама. Неки критичари и теоретичари одбијају и саму могућност постојања дечје књижевности. То одбијање се темељи на полазишту да „нешто јесте Литература, или није”. По том схватању Литература не подноси споредне, мање важне и мање самосвесне облике; она увек мора поштовати највише идеале, уколико хоће да је узимамо озбиљно. Испада, дакле, да нешто може бити занимљиво, лепо, откривалачко, свеже, а да у Литературу ипак не спада: дух којим је прожето не циља високо. Чини се да је искључено да писац криминалних романа напише уметнички значајно дело.

Он се, при првом кораку, запутио ка ближим и нижим циљевима, и себе искључио из праве игре. То изгледа уверљиво; ако, пак, аргумент обрнемо, закључивање ће показати једну слабу тачку: излази да танка, досадна, незанимљива дела, само зато што су славољубива и умишљена, спадају у „праву” књижевност.

Дечја књига, и кад је добра — што се догађа ретко, али се догађа — испада из оквира, нарушава

ред, сама себе доводи у питање. Оним придевом „дечја” почињено је светогрђе према узвишеној самосвести Литературе. Тим ограничењем она као да је признала да не држи много до себе, и да драговољно пристаје на ниже место у редоследу духовних активности. Можемо према њој бити благонаклони, а да, притом, мислимо како права књижевност почиње касније, друкчије, на вишем нивоу, отприлике онако као што и истински живот почиње тек кад детињство прође. У овој аргументацији главно и споредно, озбиљно и неозбиљно, више и ниже јављају се као одједи друштвеног вредновања људског стваралаштва.

Примењеност, то јест применљивост, најјачи је доказ против саме могућности естетски убедљивог постојања дечје књижевности. Прилагођавање дечјој публици узима се као неопростив грех. Кроче (В. Croce, 1866-1952) је то овако образложио: "Уметност за децу никада неће бити истинска уметност јер је довољно и само позивање на дечју публику, као утврђени разлог који стално ваља имати на уму, па да се наруши уметников посао и да се у њ унесе нешто сувишно и несавршено, што већ не одговара слободи и унутрашњој нужности визије."^[2]

Пресуда се чини добро заснована. Она одбацује могућност постојања једне уметности која се на силу, из себи туђих разлога, ограничава и поједностављује, у жељи да се приближи одређеном читалачком слоју. Тој пресуди, међутим, измичу ретки ствараоци, код којих је то ограничавање условљено неким другим нужностима. У том случају дечја публика није груби спољашњи чинилац, чије

потребе ваља ропски задовољавати, него тек један од могућих праваца ширења и одјекивања. И доиста, чисто дечја књижевност неважан је, нижи, примењени књижевни посао. Што се тиче оних вреднијих остварења, њих радо читају и одрасли: она се, дакле, поново укључују у Књижевност, из чије су главне матице за часак била скренула.

У свему томе постоје, чини ми се, неке забуне и обмане: у примедби о прилагођавању дечјој читалачкој публици, деци се приписује улога коју она немају нити је могу имати.

Строго говорећи, књижевни укус дечје публике једва да и постоји; тај укус је неразвијен и код највећег броја одраслих особа, па би било чудновато да је код деце друкчије! Попут одраслих, и деца уживају у лошим песмама и безвредним романима; разлика је једино у томе што се она могу навести и на читање вреднијих текстова, и што притом не дају онај скоро начелни отпор који многи одрасли показују при сваком случајном сусрету са озбиљном уметношћу. Деца су, и иначе, вођена и усмеравана при сваком кораку у животу, она сама ни о чему не одлучују, па је и разговор о њиховим жељама и потребама, могућностима и тежњама, увек усмераван од одраслих; у њему, разуме се, има добрих намера, моралне одговорности и племенитог надахнућа, али, исто толико, лицемерја, произвољности, наметања одозго и самозаваравања.

О дечјој моћи примања, о њиховим интересовањима у уметности, могло би се говорити у случају кад би она имала слободу избора и кад би знала да своје склоности образлажу и бране. Одрасли су, дакле, они који те склоности утврђују и прописују, који суде и мисле о дечјим могућностима примања; одрасли пишу дечје књиге, штампају их, увршћују у обавезна школска ткива, тумаче их сходно својим опредељењима, знању и усмерењу; сви спорови који се овде јављају јесу спорови између одраслих.

Озбиљан и изворан дечји писац, будући да истински поштује дете и његову слободу, а не гаји илузије о његовој анђеоској чистоти и самоупућености на Лепо, одбиће да се прилагођава његовим могућностима поимања, о којима, уосталом, има тек извесну мутну представу. Дечју психу и дечју душевност он неће узимати као спољашње контролне мере свог стваралаштва, већ као природну суседну средину у којој би његова реч могла повољно, то јест тачно да одјекне. Однос је, очито, сложенији но што се Крочеу, који се тим питањем позабавио успут, учинило. Дечја публика није једини, ни тако јасно утврђени разлог постојања онога што је у дечјој књижевности највредније. Оно, пак, што је писано само за децу, због деце и у „дечјем духу”, доиста је књижевно безвредно и безначајно. Кроче је ту био у праву, а с њим, у нас, Богдан Поповић (1863—1944), Јаша Продановић (1867—1948) и сви они критичари који су осетили да с дечјом књижевношћу што је пишу недаровити писци, педагози и чиновници, нешто није у реду.

Покушај потпуног одбацавања дечје публике као релевантног чиниоца дечје литературе ја сам извео у *Расправи о наивној песми*. То сам учинио уз многа пренаглашавања, како бих доказао естетску самониклост једног стила, његову књижевну самосврховитост. Касније ми се учинило да се таквим претеривањима упрошћава једна сложена чињеница, и да се проблем детета као читаоца не може решити његовим одлучним елиминисањем. Јер, ако се ваљане дечје књиге не пишу искључиво због деце, она их, што милом, што силом, ипак читају. Њихова стална и стварна присутност не може се сметнути с ума, без обзира на то колико првобитни стваралачки подстицаји занемаривали њихове потребе, расположења, могућности примања. Дакле, и кад потпуно одбацује одговорност пред дететом као читаоцем, дечји писац је, природом свога дара, упућен на њ; он пише и за дете. Свако уметничко дело је пројекат одређеног саобраћања са људима, па не треба видети превелику несрећу у склопу посебних односа који су се између ваљане дечје литературе и дечје публике утврдили. Обавезе према детету као читаоцу одређују се слободно, преузимају се добровољно; песник се обраћа измишљеном детету, детету по сопственој мери и укусу, идеалном читаоцу кога може бити и нема.

Са великим и племенитим побудама према деци пишу се лоше књиге, док, с друге стране, ћудљиви испади и случајни излети дају запажене резултате. У том су смислу речити случајеви оних књига које првобитно нису биле намењене деци, али

су им се с временом наметнуле, пронашавши у њима изабране читаоце. Та дела битно обогаћују невелику ризницу одабраних штива за најмлађе, и потврђују наше мишљење да несвесна, унутрашња упућеност на дечје осећање и доживљавање света, једино она, може да да привлачно делце, док свесно настојање, углавном, унижава књижевну уметност. Спонтано, по унутрашњој нужности, деци се приближавају неки писци, или неке давно написане књиге; што човечанство бива старије, тај круг се шири. *Робинсон Крусо, Чича-Томина колиба, Доживљаји Тома Сојера* и многа слична дела данас се сматрају искључиво дечјим књигама, иако нису била намењена преваходно деци. Аутори којима потребе дечје читалачке публике XX века ни на памет нису могле падати изванредно задовољавају њене „захтеве”.

Муке и недоумице задају управо самоограничена, искључиво дечја књижевна дела, што их, све чешће, пишу искључиво дечји писци; ту долазимо у искушење да прихватимо строгу Крочеову процену. Наравно, треба увек говорити о конкретним делима и писцима, а не о појави у целини. Чињеница је да постоје добро написане књиге које и деца могу читати. Позабавимо ли се тим књигама, можемо уочити црте по којима се издвајају од дела сразмерно тешких за децу. Но, ни ту ништа није једном за свагда дато. Поједина озбиљна дела, као што рекох, с временом бивају прозирнија, док деца интелектуално напредују, па су и ту могућа неочекивана

приближавања. Ни критеријум разумљивости, најзад, не треба постављати престрого: и ми, одрасли, при читању многе ствари само наслућујемо, друге нам промичу, а неке тек при поновном сусрету откривамо. У сваком случају, корисније ће бити ако неки дванаестогодишњак чита *Одисеју* или *Рат и мир* него детињасте песмице специјализованог дечјег писца које му школа, друштво, лоши педагози, необразовани родитељи и трговци, удруженим снагама, намећу. Наша опсесија разумљивошћу и разумевањем претерана је. У својим предивним успоменама из детињства Марина Цветајева (1892—1941) је, пишући о првим сусретима са Пушкиновом поезијом, овако описала тај неспоразум између детета-читаоца и одраслих: „Гледајући уназад, ја сад видим да су Пушкинове песме, и уопште песме, са ретким изузетком чисте лирике, каквих је у мојој читанци било мало, за мене до моје седме године биле низ загонетних слика, загонетних само због мајчиних питања, јер у песмама, као и у осећањима, само питање ствара неразумљивост извлачећи појаву из њеног датог стања. Кад ме мати није питала —ја сам одлично разумевала, тј. нисам се ни старала да разумем, већ сам просто видела. Али на срећу мати није увек питала и неке песме остале су разумљиве.” [3]

Ако, ипак, писац унеколико помишља на дете-читаоца, ваљало би утврдити колико је то обраћање спонтано и искрено, и долази по сили дубљих порива; иначе, реч је о насилном упрошћавању и пренемагању. Изабел Јан вели да

дечји писац треба да говори о детињству, из детињства, тако снажно и тако јасно, да га и деца могу разумети.

Ни Марку Соријану[4] (1918—1994), уплитање деце у разговоре о дечјој уметности не смета; о опасности списатељског прилагођавања малом читаоцу он и не говори. Опасности подлежу само лоши писци, који су лишени дечје невиности у осећању и разумевању света, па то опонашају прихватајући неке олако утврђене конвенције самог књижевног поступка.

За дечје доба дечји писац је заинтересован из више разлога; задовољење потребе младих читалаца да виде себе уметнички обликоване спада међу најневажније разлоге. Марк Твен (Marc Twain, 1835—1910) је сјајно познавао дечју психу, али то познавање није било само себи циљ: главна драж његових романа јесте укус пустоловине и игре.

Ваљане дечје песме, приче и романи доносе поједностављену, али притом целовиту визију. Иако избегавају неке поступке, теме и интелектуална искуства, они не дају ни лажну, ни окрњену, ни глупо упрошћену слику света: ако је визија изворна, она мора бити целовита и на том нивоу спознаје.

Алфред Броне, у једном подужем памфлету против бајки за децу, и дечје литературе уопште,[5] тврди да за децу и не би требало писати посебне књиге: „Јер, добро написана, пуна живости, скоро свака књига може да се свиди детету.” Свакако је добро што деца нису упућена искључиво на дечје

књиге; али без њих, то јест без неких од њих, сигурно би била сиромашнија.

Као и одрасли, уосталом.

---

[1] Isabelle Ian: *наведено дело*.

[2] La Critica, 20. I 1905, наведено према Enzo Pettrini: „*Estudio critico de la literature juvenil*“, Madrid, Rialp, 1963.

[3] Марина Цветајева: „Мој Пушкин“, у „Руски архив“, 40-42, Београд, 1937.

[4] Marc Soriano : *Guide de la literature enfantine*, Paris, Flammarion, 1959.

[5] Alfred Brauner: *Nos livres d 'enfants ont menti*, S.A.B.R.I. , Paris, 1951.

Суштина поетике | часопис број 10

"КЊИГА"

Роман Сађе Живковић

Белешка 20

... боље да се нисам окренуо, јер бих имао снаге да је хладнокрвно отерам. Ипак њена полусеност, милост чинили су да мој став слаби.

Моје тело спушта се крај њега. То је наш тренутак. Његове очи пале ми кожу и не само Милан... нико више не постоји. Ћутим и желим само једно.

- Тако си лепа...

...стега са светом се кидају....

- Пољуби ме - његове влажне усне на мојим. Мирис вискија помешан са цигаретама шамара ми свест. Лагано клизи по моме телу. Не желим да стане. Желим предају. Припадност њему. Осећај када се жена предаје ономе кога искрено воли. Испуњење. Ничег лепшег нема у мени. Свесност шта заиста значи водити љубав, која је само међу нама и постојала. У глави се заиста предајем први пут. Његови пољупци бришу Миланове по три за један. Рука која стеже моју. Потврда страсти.

...Хтео сам да стегнем у песницу тренутак у ком је постала моја. Нико ме је више нећу дати. Никада.

После неког времена... Два тела леже на поду, загрљена. Младунче шћућурено у загрљају свог творца. Он и ја. Припадност њему јача је од свих неприпадања и година које прете да нам одсеку главу. Поглед ка њему. Зраци сунца увелико одлазе из собе. „Ускоро ћу морати да кренем.“ Полако пребацујем његову дугачку кошчату руку на лево и извлачим се. Треба се спремити за полазак.

Оломак из романа Књига Сање Живковић

Љубав – крајњи циљ уметности

У граду на Лепеници је, чини се, на књижевну сцену ступила нова списатељска генерација. Онима који су се литерарним „ плетенијем словес “ овог поднебља до сада иоле бавили, пашће на ум дојени као Видосав Стевановић и Зоран Петровић.

На такву литерарну сцену ступа један млад и амбициозан писац, другачијег склопа по прозним стандардима, али исте судбине, доносећи не само другачија схватања и искуства, већ и нову и можда не још сасвим уобличену тематику и поетику. У овом роману Сања Живковић нам непосредно исказује своја осећања, размишљања, виђење и схватање живота и света. Њена проза је јасна, иако дубока, једноставна и присна.

Кроз дело ове младе ауторке препознаћемо изванредно познавање уметности. Бавећи се питањима шта то тера уметника на стварање и како настаје уметничко дело, Живковићева долази до закључка да је љубав крајњи циљ уметности. Јака, дирљива и узбудљива љубавна прича, која се развија између уметника Стефана Ставроса и младе девојке Наташе. Кроз мотиве љубави и породичног проклетства компонован је роман и обликовани ликови. Породично проклетство је чинилац који је породицу Ставрос довео до материјалног расипања и моралне пропасти, чега се бојао и сам Стефан, што га је на крају и снашло. Мотив несрећне и до краја остварене љубави налази се у судбини лепе девојке, Наташе, уметника Стефана, а има га и у приказивању судбина других ликова из романа.

Сања Живковић дубоко улази у психологију својих јунака, у сложености душе, улази у скривене мисли. Она детаљно приказује Стефанов портрет, карактер, несигурност, његове море у сновима - прошлост која га мучи од како зна за себе. Дакле, једном речју, право богатство унутрашњег живота јунака.

Језик, којим се служи Сања Живковић је богат, а пре свега прецизан, пун сликовитих епитета и оригиналних речи. Лакоћа и једноставност у изражавању ове младе списатељице представљају право мајсторство, које је привидно лако, али га многи тешко постижу. Сваки опис има меру и смисао.

Приповедање у роману има хронолошки ток са повременим и незнатним ретроспекцијама, кроз које се открива прошлост Стефанове породице. Ауторка говори кроз своју јунакињу Наташу, а она плете своју причу уз помоћ Стефанових белешки.

Својом емотивношћу, садржином и прозним сликама, роман ће веома снажно утицати на читаоца и приволети га да исти прочита у једном даху. Тајанственост и уметничка привлачност ове прозне зиданице готово је врхунска, а уметничка игра, која је њен услов *sine qua non*, чини је још моћнијом. Свака права прича може се добро испричати на само једном, добро одабраном уметничком језику и то је Сања Живковић овде учинила. Сваки други начин био би друга и туђа прича. Дакле, естетска суштина је у уметничком како, а не у уметничком шта, с тим што

што уметничко како нужно садржи и одређује и уметничко шта и то се код Живковићеве демонстрира на посебан, убедљив и оригиналан начин.

Ана Ивковић, о роману *Књига* Сање Живковић

О аутору романа КЊИГА

Сања Живковић рођена је у 1987. у Крагујевцу. Волонтер је у библиотеци „Вук Стефановић Караџић“. Посебно се интресује за српску књижевност. Промовише уџбенике издавачке куће *Клет*. Организатор је књижевних вечери, бави се писањем поезије и прозе. Коаутор је књиге поезије *Две стране огледала*, чије је финансирање одобрено од стране Скупштине Града на конкурс за доделу средстава из буџета града Крагујевца за 2010. годину самосталним уметницима, креативним групама, удружењима и организацијама ради суфинансирања пројеката. Освојила прву награду издавачке куће *Клет* за *Најиновативнијег наставника 2011. године*. Објавила роман *Књига* (2013).

Три песникиње – шест песама

Марја Хамовић

<p>ВЕЛИКА</p> <p>Нека нам се велика уловила у мрежу, Пријатељу. Бојим се поцепаће је, Поцепаће нам оруђе Што га месецима ткасмо Па још месецима нећемо уловити ништа Да очувамо живот голи. Пустимо је, пријатељу, Пустимо је нека плови.</p>	<p>ГРАБЉИВИЦА</p> <p>Завидим ти, птицо мила, Желим твоја храбра крила, Да сиве облаке тргам у парчиће, Да изазивам планинске врхове, Да су ми уста кљун убојит, Да су ми прсти канџе од челика, Да сам сунца љубимица И ваздуха штићеница, Желим да сам, птицо, снажна Као и ти, Грабљивица.</p>
--	---

Јелена Глишић

УКРАДЕНИ КИШОБРАН

Јуче сам имала кишобран
Препун шарених цвјетова
Штитио ме од кише
Штитио од снијега, од вјетрова

Данас немам кишобран
Јер украо ми га је неко
Украо и однио негдје
У непознато, у далеко

Како ћу сутра без кишобрана
За њега нема замјене
Сав снијег ће и сва киша
Баз њега пасти на мене

ЦРНИЛО

Јутро затвара тешке капке црних очију
Јутро – црним зрацима обојено
Гуши дах распадајућег тијела
У коме се умирућа крв груша
Тражећи још један уздах
А душа задојена црнилом
Удише и једе себе саму посљедњи пут
Отрована мрвицама измољене љубави
Задовољавајући се сопственом пропашћу
И посљедњим црним јутром

Вера Нада

ТАНГО И ВАЛЦЕР

Уздах тишине пламти из твог ока
Милују ме лахором лептири из сећања
Трепетом крила из мисли потргана сета
Дрхте струне на позорници марионета

Узбери ове путујуће ноћи цветове
Узмириши башту пупољком душе
Загрљај страсни извири из заборав
Обесхрабри мисао да не леди осећања

Предај букет срцем замирисаних цветова
Загрљајем тишине лађару на реци без извора
Утони у истине душиним слугњама
Измири муње да не грме громовима

Грмове сакупи и у мислима сложи
На узбрдици осећања у крилу наложи
Танго из душе валцером замени
Корак усклади и уздах крви свени

ВОЛИ, НЕ ТРГУЈ

Извиру из младости жеље
Отварају у крви гејзире
Избијају у топоту срца
Грле те сном до врхунца

Запевај врелином у мени
Расанулој гнездо свиј птици
Разлепршала је крилима теби
Жуд пустињска отвара двери

Узбери плодове неме душе
Замри у зову пути чедне
Не броји трептаје жудне
Трговац срцем све брише

Пишите за Суштину поетике

Песничке живе легенде

Вито Марковић

Вито Марковић (1936), песник и прозни писац, есејиста и антологичар, аутор више песничких и есејистичких књига, међу којима су и *Паника тела*, *Опасности главе*, *Пустош и смрт*, *Удес*, *Насмејана жртва*, *Друга кожа*, *Похвала лудилу*, *Снови и облаци*, *Ноћни језик*, *Бели говор*, *Ноћи и одсјаји...*

ЧОВЕК - ЧАР РАЗОЧАР

Склон сневању а сам одвајкада
 Из немира
 Себи непозната
 Окреће се
 Загледа се у час
 Свог постанка
 И престанка правог

У почетку види завршетак
 У свршетку
 Не види почетак
 С краја на крај
 Тако надалеко
 Да је знао
 не би ни гледао

ШУМАРА

Мршав ветар
једну грану брсти
У дну неба
Облак звезде поји
Куд ће шта ће
Лептир ваздух крсти
Људи моји
Људи моји

Црна шума
Црњој шуми шета
У корову
Пало сунце стоји
Куд ће шта ће
Шума преко света
Људи моји
Људи моји

Младо дрво
Изван шуме свија
Из висине
Месец звери броји
Куд ће шта ће
Зверка зверку вија
Људи моји
Људи моји

ОНОЋЕЊЕ

Врх ми главе ноћно седа
Долом доли хоће бити
Црвен пожар не да снити

Талас траве ношен ветром
Дном се ока хоће свити
Зелен облак не да снити

Шум се шуме стере кругом
Лист у листу хоће спити
Шарен ветар не да снити

Дан ми кани трулој ноћи
Слеп се месец хоће скрити
Бујан бескрај не да снити

НОЋ

Коров ноћи испод цвета зри
Суза сунца у сред мрака ври
У црн црном црна звезда спи

У црн црном црна звезда спи
Трагом неба крајем краја ли
Лик у лику читав облик ми

Лик у лику читав облик ми
Мером дана ноћ у ноћи ли
Врхом врха крајем краја сни

Иже јесте око стооко
Лист у листу грму је
Клас је класу зрном пшеница

ID EST

Свет ми овај на јазбину личи
На уста лава крвљу што базде
Ја као миш репић што свој
Вучем сенку за собом

Ходом сам премерио ову земљу
По линији срца све ходећи — брочећи
Крвотоком несмерја — безмерја
У свим правцима играо сам на ланцу
Виту Марковића
И никога више сем њега
Нисам могао
Овом свету показивати

БЕЛИ ЋАВО

Мој живот у понор цури
Из дана у дан све је мањи
За мном ђаво у стопу јури
Жели сенку да изнајми

Скупа са њим улазим у свет сури
Поклањам му своју сену
Место мене он сад жури
У смрт превремену

Иза свега (о иза свега)
Стазом леве стране
Видим увек само њега

Попут муње (сваког часа)
У поље таме
Лик му се беласа

ПИСМО

Драге моје људине
Коме да се обратим

у дну себе рањена
држим усне скупљене
имам очи велике
попут пуна месеца

Добре моје људине
Коме да се откријем

нешто има у мени
главу моју отима
ја га зовем напоље
претим њему очима

Лепе моје људине
Коме да се пожалим

Нешто ћути у мени
једе моје нутрине

Вито Марковић

Песничке живе легенде

ЛИЧНИ СТАВ

Бранислав Чурчов

РАЗМИШЉАЊА О ПОЕЗИЈИ

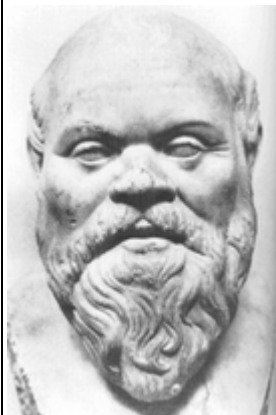
***Nam castum esse decet pium poetam ipsum,
versiculos nihil necesse est. (Catul., 16, 5-6).***

Шта се дешава са песником док ствара? – то је питање одавно човеку на памети. Док, читајући дела великих песника, понекад замишљамо како је могао да изгледа тренутак у ком је велики песник бележио речи које се налазе пред нама, често би нам се пред очима појавила слика песника, који се осамио, у мирној ноћи, и записује утиске минулог дана. Зашто баш у ноћи? Ноћ је доба кад се сва природа одмара. Човек који онда надјача своју природу и подреди је духу, може најјасније да чује своје мисли, и да их изрази. Дух човеков зато мора увек да буде жив (ахан), али смирен! Смирењем се гради веза човековог духа и Светог Духа, ког песник прима, заслужено, на дар. Тај приказ изгледа као *сан*, у ком је песник прожет светлошћу свог духа на који је повезана светлост (Светог Духа), чији се један крај завршава у песнику, а други је винут високо и не назире му се завршетак (почетак). У таквом тренутку, песник остварује идеју која васкрсава у њему! Песниково стварање делује као једна *света тајна*, непосредна веза која га спаја са Богом. Песник зато

мора да буде достојан, *семена* мудрости коју прима.

Песник је као *Христ* – вечно млад и одувек стар. Како би постао такав песник, човек мора да поврати и сачува своју чедност. Та чедност добија се једино кроз Љубав, јер једино чисто срце може искрено да пева. Како је песницима, световним људима, дано да свој дух надахњују световним женама, и тако (поново) науче Љубав, они кроз жену враћају и своју чедност. Ако песник, кроз жену, тражи враћање своје чедности, онда своје тражење не сме да услови њеном чедношћу, јер то ће му се обити о главу – пропатиће и изгубиће Љубав. Треба знати да је жена грешна као и човек, и песник опраштајући јој њен грех, добија опрштај за свој грех.

Давањем себе, људи дају и свој грех. Примањем другог, људи примају туђи грех. Кад човек дели са другима, његово постаје туђе, и туђе постаје његово. Тако туђе и туђин постаје наш, и више није туђин.

СПАС У ТРАГЕДИЈИ

У последњим данима, у тамници, Сократ се бави песништвом. Пева да испитује „шта значе неки снови, и да се клоним греха, кад ми већ толико пута наређују да се посвећујем тој музици[1]“! Један исти сан посећује

га често: „Сократе, музици се посвећуј и њу негуј!“ – и „подстиче баш на оно чиме сам се већ и занимао, наиме на музику, јер је философија, по моме схватању, била највећа музика, а ја сам баш њу неговао.“ „Сматрао сам да је сигурније не променити светом пре него што се очистим од греха, састављајући песме и покуравајући се сну.“ [2] Сократ нас учи како се трагична судбина прихвата, а онда и побеђује! Поезијом испитује (и потврђује) да ли је исправно живео, да ли је био доследан, и чисти се од греха, да би његова душа могла да почне *еволуцију* (јер грешна душа не може да се одвоји од тела). Зато се радује смрти! Оставља жену Ксантипу са двојцом малих синова, и једним одраслим, прихвата наметнуту му трагедију и *мења свет*. Спасава се. Побеђује!

БОЕМСКЕ СТРАСТИ

Много бројнију породицу оставио је иза себе Ђура Јакшић, и, сматрам, сам им наметнуо своју трагедију – да пропате више него што је он умислио да пати.

На промоцији *Антологије боемске поезије* Ратка Чолаковића, један боем (који је говорио), након што је, у заносу, завршио говор, објашњењем шта све треба да би неко био боем, и да то не може свако ко то умисли – отишао је у *знак протеста*, да пуши и да пије. „Треба доста стажа да би неко био боем.“ Можда многи од нас желе да постану бојми. А то, просто, не може да се жели! Свакако, то није нешто што млади треба да желе да буду. Немамо разлога за то. Немамо покриће да будемо хедонисти. То је нешто што се човеку деси у

животу пуном неправде... а онда не жели да се промени. И мора да иде до краја, да пропадне. То је живот посвећен само једном – *боемству*. Само онда када је та трагедија само лична, кад је то страдање свесно и циљно, неизбежно – само тад доноси више користи добру, него злу. Прави боџи су они „себичњаци“ који ипак несебично раде за неко заједничко добро. Али боли их неправда, или самачки живот, па су постали боџи, да не би полудели. „Боџи су људи који траже друштво, јер теже подносе себе него друге.“ [3] Остали људи који седе у њиховом друштву, или само уживају у њиховом друштву, или траже прилику да им у украду мрвице дарова, кад у тренуцима прејаких осећања, проспу душу по кафани.

Млађи *песници* као да немају животне радости, и све што напишу као да је писано на силу, из збуњености, а не из јасноће, у славу апсурда, а не смисла. То је ругање уметности и свету. Изопачење. На песничким вечерима, може да се примети како млади песници пишу (и читају) као да немају духа (осим што немају слуха). Описмењавање народа допринело је томе да шире народне масе упознају слова, и да могу да се писмено изразе (свако може да буде писац), али шта вреди што умеју да се изразе, кад немају шта да изразе! Кад млади песници (писци) пишу као што пишу, није ни чудо што толико пију. Пре су песници били сиромашнији, али су много богатије писали. И раније је, ваљда, свако писао поезију, али знало се да је добар песник онај ког после смрти не можеш да убијеш. Он у својим песмама живи као вампир, рекли би – као светац, рекао бих!

ПОЕЗИЈА „ДАНАС“

„Поезија је у кризи: писање поезије је у кризи, читање поезије је у кризи.“ Академска мафија тако ламентира на скуповима у историјским здањима која су окупирали. „Све је пропало!“, вичу, и настављају да живе. „Све је пропало!“, вичу, и настављају да дижу пензије. „Све је пропало!“, већ двадесет година тако – вичу. Пропало је оно што је пропадљиво, да би се показало оно што је вечно! Уопште не треба размишљати о поезији „данас“, јер поезија је увек (ако је поезија)! Песник је заувек млад, што се тиче животне радости, и одувек стар, што се тиче мудрости. То му омогућује да живи и да се бори. Да верује! Правих поета је мало, толико да су поетастери могли да се организују у песничка удружења (и сви остали у своја удружења), и да прогласе монопол над песничким *званем* проглашавајући га *званем*, уместо врлином духа. Они се баве *политиком књижевности*, више него суштином. Запослени су у *просвети*, а није им јасно зашто је поезија у кризи? Баш њихов *посао* је да образују младе песмољубе. То не могу да ураде зато што ни сами не воле то што раде, ни сами не верују у то што раде (ако ишта раде)! Не треба да терају младе људе да сецирају и тумаче поезију. Поезија се не испитује, она је та која испитује! Поезија испитује живот, поезија се живи. Без поезије живот би био незамислив. Историја је учитељица живота, кажу – поезија је историја осећања. Младим људима треба образовати срце! А то поезија сама ради, не треба јој помагати, само треба не одмагати јој! Поезија је у кризи само зато што је душа у кризи. Неважно је у ком облику је поезија записана, важно је да је то израз душе, који прати мелодију осећања.

Душа души треба! (А песникова душа треба да буде сродна свима.) Поезија је хармонија душе! Уз поезију осећања сазревају. А то је неопходно за сазревање личности. Само зрела личност може да се ослободи и да „научи пјесан (то је избављење)“.

МУДРОСТ ЉУБАВИ

Философија, као реч, значи „љубав према мудрости“. За *философију поезије* важно је волети поезију, тј. мудрост поезије, мудрост коју поезија носи. Тако би се могла извести и реч *филопоезис*. Али, да би ишта могао да воли, човеку је, пре свега, потребно да научи да воли – да научи Љубав, уопште. То људи, ако науче, науче кроз живот. Ретки то науче кроз поезију (и они који не стварају сопствену). Такви људи живе кроз поезију. То су поете.

Колико ли је само мудрости изречено, коју нико није записао и сачувао. Запитамо се онда колики мора да је делић свемудрости оно што јесте записано. Колико је само мудрости изречено које је неко чуо, па записао као своју. Колико је само те мудрости изгубљено за људе, као блага што леже на дну океана, из бродова које је потопила (зла?) судбина.

Зашто су прави мудраци говорили кратко, и наизглед недоречено? – Зато што нису желели да од својих слушаалаца створе масу која ће дословно прихватити њихове речи као правило, него да их покрену на размишљање, и да сами пронађу крајњи

смисао мудрости.

Читалац неће увек знати шта је песник написао ако прочита само оно што је тај песник записао. Да би разумео шта је песник написао, често је потребно да прочита оно што је песник прочитао, да осети оно што је песник осетио, да проживи оно што је песник проживео. Ако је то добар песник, онда ће из његових речи прочитати оно што је песник прочитао, осетиће што је песник осетио, и доживеће оно што је песник доживео. Али, то је све узалуд, ако не верује, у оно што песник верује. Песник је као дете, али не детињаст, него наивна срца. Зато увек верује!

Може ли да се каже да је негде записан највећи људски јад, или да је негде записана највећа људска радост? И оно записано што зовемо *највећим*, веће је него што треба да буде да би нас одушевило. Усудио бих се, некад, да помислим да је све већ речено, да нови писци само прилагођавају својим савременицима из своје средине оно што је неко већ негде рекао. И Проперције просуђује: „Устукните, римски писци, устукните, грчки! Не знам шта ће се родити веће од Илијаде!“ У Грчкој је комедија била у сенци трагедије. У Риму обрнуто. Римљанима је недостајала трагична концепција света – основа сваке велике уметности.^[4]

Иако је неко рођен да буде песник (не рођен као песник), пропашће ако не ради. А радиће у почетку по предању, јер предање није узалуд чувано и брањено, и крвљу! Бранили су га и они који нису свесни шта су уопште и бранили. Зато песник мора да буде свестан.

Песник је сведок чије сведочење оживљава са мртвог папира годинама након што су сви остали сведоци и трагови ишчезли, и чини да читалац саосећа живо, и истински, као да је и сам сведок. Тако песма живи, тако живе они који су у песми, тако погинули нису умрли.

СА ПОЕЗИЈОМ У ВЕЧНОСТ

„Видиш да читам поезију, и питаш ме колико је сати!” – одговарам кад хоћу некоме да дочарам како се поезија простире у вечност. Површно читају данас јер површност траже, а то у поезији неће пронаћи. Поезија захтева, не удубљивање, него – дубину осећања (опет, окретање себи). Она их сама, током живота, продубљује.

Ретко се среће неко ко цени *уметничку* поезију. За *ангажовану* је увек обезбеђено место у центру пажње јавности... Ангажована поезија је, заправо, стихотворство, у служби неке друштвене тражње: било политичке, идеолошке, хистеричне забаве, или било чега другог, а задатак јој је да наведе примаоце на жељено, подобно расположење. То не може да се сматра поезијом, јер поезија је, у чистом облику, одлика племенитог духа, независног, слободног, у заједништву самосвојности – сама себи циљ, а значи – слободу!

Сви слободоумни људи су слични! Њих не занима да ли их гурају на маргине, јер маргине за њих ни не постоје. Песника има разних. Једни су живели у

манастирима, једни у борделима, једни на трону, или против трона, други уз трон, или сасвим по свом. Најбољи песници су они који иду кроз живот не обазирајући се на тронове, који допуштају да поезија утиче на њих, уместо да само они утичу на поезију. Поезију ће сви писати – али песник је само онај ко је живи!

Ја бих песнике прогласио за природну реткост и забранио њихово хватање, убијање и узнемиравање у току целе године!

*

Песник се спасава кроз своју поезију. Дарови Божји јесу израз Његове љубави. Љубав ствара – а мржња разара. (Рекли би неки и да мржња ствара – може бити да мржња покреће на стварање, али стварање ради разарања. Било би то стварање средства за разарање, које је циљ. А Љубави је само стварање средство, а циљ је Вечност.) Дар постаје проклетство ако се ништа не уради са њим. Човек је идеја, или се оствари или се порекне. Сваки човек је сам своје уметничко дело. Човек је најсрећнији док ствара и најзадовољнији кад створи. У оно што ствара он усађује своју љубав. Стварањем исказује своју замисао о Љубави. Човек ствара из природе, или из своје природе, а Бог је створио ни из чега. Песник, као и Бог, ствара ни из чега – рекао би Дучић. Човек се, као такав песник, може пронаћи само кроз Бога, кроз Љубав. Највећи проналазач свих времена је човек који је пронашао Бога, у себи. Тај човек може да буде свако, и било кад. Ако може да постоји љубав према себи, онда је то љубав према Богу у себи – као што је

љубав према другима љубав према Богу у другима. Говоре: док не видим Бога, не верујем да постоји. Ако Бог не постоји, шта бисмо видели кад затворимо очи?

Истина није само оно што је разуму потврђено. Бити човек не значи проживљавати све само кроз разум, јер разум се развија у природи, и немогуће је убедити га у смисао постојања нечег ван природе. Срцу се показује Оно што није од природе, и од чега природа, уствари, исходи. Срцу је То, за разлику од разума, видљиво у природи, јер Срце види кроз твар. Слободом Срцу твар одаје Суштину – која је створила твар у којој се огледа. Неслободном Срцу твар изгледа као сама суштина. Тренутно живимо у свету где симболи више нису симболи природе, и симболи човека, него симболи машине. Ако гледамо човека као врхунац природе, онда је и сам човек у суштини поезија. На први поглед, можда никад до краја докучива самој себи. Поезија коју човек пише покушај је схватања живота. А шта је друго живот, него природа. Ја верујем у природу, која представља потпуни склад. Човек се отуђио од (своје) природе, и организовао у друштво, које никада неће да достигне *склад*. Склад је суштина човековог бића, који постиже у природи. То није дивља природа, него питома – у којој међу свим бићима, јединкама и појединцима, влада пријатељски однос – љубав.

"Човекова спознаја Љубави је, најчешће, поступни развитак. Прва (могућа) спознаја је самоспознаја, мучним тражењем Бога у себи." (Владета Јеротић). Господ тражи да будемо прво

своји, па Његови – јер не можемо да дамо оно што испрва немамо. Да бисмо имали, морамо да створимо. Онај ко ствара зове се уметником, а стварање – уметношћу. Уметност је усавршавање свог духа, тражење Бога у себи. Усавршавање себе је љубав, а Бог је уметнички узор. Довршено уметничко дело, као производ уметника, увек је намењено другоме. Љубав је у стварању, а не у имању. Да није створио Човека, коме би Бог био Љубав? Да није Бога, како би Човек знао шта је Љубав? Јер Он је Човеку, недовршеном, усадио део себе као уметника, да се довршава, и кроз стварање спозна Љубав, и тако му постане једнак.

Песнику је даровано да влада језиком – језик је уметност, уметност Речи. „Ти служиш својој уметности, а не својој сујети. Да ли твоја дела имају неку вредност, то мораш увидети тачније него било ко други, као што си свестан и сваког њиховог недостатка. Могућност таквих увида део је стваралачког дара. Ако, дакле, имају вредност, онда ништа друго није важно. Да ли ће поткупљиви критичари учити ту вредност сада, после сто година или никад – теби је свеједно. Ти си обавио свој задатак.“^[5]

„Филм без публике замислив је само као промашај, слика коју нико не гледа, такође. Треба да је само поезија без читалаца нешто непроблематично и допуштено, чак пожељно...“^[6]

И кад писаца и читалаца нестане, остаће поезија, као последња Реч. Достојевски пророкује: „Лепота ће спасити свет.“ Поезија је најчистија лепота коју могу да замислим. Цео овај свет, и лепота живота свих нас, чине

једну Књигу – КЊИГУ ВЕЧНОГ ЖИВОТА! ПЕСНИЦИ
СУ ХЕРОЈИ ВЕЧНОСТИ.

[1] Музичка делатност у ширем смислу јесте сваки духовни рад, носио он научни или уметнички карактер. Према томе, музика може да значи и песништво и философију. (Напомена из цитиране књиге).

[2] *Федон*, Платон, *Ейдос* 2001, стр. 18. Превео: Милош Ђурић.

[3] *Боџи, доајени и витезови*, Димитрије Е. Панфилов.

[4] *Увод у римску лирику*, др Војислав Ђурић.

[5] Миливоје Пејчић, *О задатку песника и судбини песничког дела*, <http://www.poezijasustine.rs/milivoje-pejic/o-pesnickoj-umetnosti>.

[6] Миливоје Пејчић, *О читаности и маргинализацији поезије*, <http://www.poezijasustine.rs/milivoje-pejic/o-pesnickoj-umetnosti>.

Бранислав Чурчов

Пишите за Суштину поетике

Песници – наши савременици

ЖРТВА МАЈКЕ ЈУГОВИЋА

Имала је мужа, чувеног далеко,
Бјеше достојанствен, наклоњен слободи!
Она га је гледала кô божанство неко
Како њене синове на Косово води.

Појахали коње, сабље припасали,
Десет Југовића, сјајна огледала.
Да повратка нема и они су знали,
Срцем храбре жене она осјећала.

Молила би мајка сјајног четовођу
Да остави отац бар једног јој сина.
Но, слабости такве јаве се и прођу,
Знаде: свих десет их зове отаџбина!

Остане ли који, смрт га мимоиђе,
Ставиће га народ на стуб ругла, срама,
А боље да такав пред њу не изиђе,
Рађе нек га Турци сасјеку сабљама!

*На имању, Дренчина код Сиска,
7. јуна 1989. године, у 19 сати*

~ Ђуро Маричић ~

МОЛБА

Молио сам за спасење,
знам да си ме одгурнуо,
високо је твоје бдење,
можда ниси добро чуо.

Молио сам се за њиве,
кишне дане, ране шљиве,
и за глуве и за неме,
само време губи време.

Молио сам се за наос,
Боже, нек се смири хаос,
мислио сам биће мира,
тамбурица тихо свира.
Ал' ништа од тога.

Помози нам, божји сине,
да ли видиш све те кује?
Знам да гледаш са висине,
преваранте и буржује,
или попа како псује,
ал' ни њему није лако.

Помози нам божји сине,
све што видиш није фол,
неуци нам вичу с бине,
да је живот само бол.

Баци барут и чистоту,
освештану са небеса,
па нам даруј сву дивоту,
мало воде и чен мяса.

Ако хоћеш - ти услиши,
ако нећеш - ја се бојим,
и од вишег има виши,
кунем ти се оцем твојим.

~ Александар Јовановић ~

ЧЕЗНЕМ

Чезнем да ти уберем
небо изнад Херцеговине
Од предива плавих облака
изаткам ти кошуљу.
И да се утоплим
у свиленом загрљају
твога погледа.
Чежња ми на тебе мирише.

~ Здравка Батинић Бабић ~

ЗАПИС

Можда је ово тек почетак
 Каквог ваљанијег путовања
 Рече остарјели морнар
 И потопи своју лађу

~ Немања Облаковић ~

СЕЋАЊА

Блиставе воде извору хитају
 Хуче и брује прелећу препреке
 Босим стопалима траву повијају
 Уз цику и жагор некуда одлазе

Корени клијају из земље бујају
 Стабла у новом руху се вијоре
 Светли образи у сунцу пливају
 Слободне рукеце животом горе

Зелене горе озарене сијају
 У истом хору све живо поје
 Сви се од Истога Истоме сливају
 Некада и ја бежах ближе рају

~ Саша Кнежевић ~

ИСКРА

Трошимо ли дане
или они троше нас,
откуцајима немира
и корацама вечитих трагача
за искром?

Питам се да ли је само умишљен шум
или зов таласа твојих мисли
које се са мојима
срећу и љубе?

Не знам како али
их осетим
на кожи,
како шапатам пицу
најдужа писма
о недосањаним сновима!

~ Сунчица Радуловић Торбица ~

УТОЧИШТЕ

и рекоше ми
ту гдје сам из сна изашао
и застао
љубав издише
отворених очију
и ћутке
стих по стих

~ Мирослав Б. Душанић ~

У ШАЦИ

У белој тишини непомичности
као у крошњи од густог грања
скупљам своје птице под главу
и на њиховој мекоћи сањам.

Призор отргнут из наручја магле,
сенке што их песма подиже
да живе у дворишту старе куће
у којој нема никог више.

Само дрво које задивљено гледам
како се у шаку преображава
сваки прст отвара своје крваво гнездо,
свако гнездо једна нажуљана рана.

Не знам ту руку, ал' подсећа
на дедину што ме је давно привила
уз кожух који издише снажан лек
прохладног планинског мира.

И једино што могу да наслутим
кроз ту опну од коштаног ткива
јесте, да на линији живота лежим
да бих меко коричење стиха била.

~ *Марина Богдановић* ~

ТАЈНА

Твоја коса густа крваво црвена
Од трећине звезда укосница сјајна
На извору очног живца умивена
Над смртнима владаш, име ти је тајна.

Свила и порфира из црвеног вира
Лепоте ти силу до облака дижу
Клечећи пред тобом не стиче се мира
Спутани у теби великаши гмижу.

Виности је твоје пород земни дело
Сви те вини славе твојим вином страсним
Лађари, крмари, цари над пепелом
Запаљеним вриском у сатима касним.

~ Рајица Марковић ~

ДВОЈЕ

Скривени од општег лудила у сновима
Живимо нашу песму, ширимо њена крила
Пркосећи тамним ветровима
И не тражимо више лепоту од света
И опраштамо рекама што теку
Уморни од узалудног лета
Милујемо покошене власти трава
Док бесни безумна олуја
Изнад успаваних испраних глава.

~ Зорица Савић ~

Приче за добре људе

Милош Милиновић

Приредила: Јелена Глишић

БИЉЕШКА О АУТОРУ

Милош Милиновић је рођен 1931. године у Међувођу, гдје је завршио и основну школу. Ратом опустошено Кнешпоље у Поткозарју принудило је његову мајку Босу да га пошаље у Босанску Дубицу, сада Козарску Дубицу, гдје је стекао неопходно образовање за даље школовање. У Сарајеву је завршио учитељску школу, а у Београду Филозофски факултет на групи упоредних књижевности.

Учитељевањем у Бановићима препоручио се за стипендију тузланског среза и након дипломирања вратио се у Тузлу, запослио у радију и од тада почиње

његова новинарска каријера. Радом је задобио повјерење средине: био је уредник у *Радио Тузли*, а касније и у листу *Фронт Слободе*. Године 1980. предселио се у Бањалуку, с породицом, наставивши бављење новинарством у *Гласу*. Учествовао је и у припремању овог листа за дневно излагање, одакле је отишао у пензију 1999. године. Све вријеме провео је у новинарству.

Козара ја била његова преокупација. Посветио се писању о драматичним догађајима које је и сам проживио, прво у збјеговима, а потом у заробљеништву – у дјечијем логору у Сиску у колонизацији у Подравини.

Страдалничке судбине и логорашка голгота одређили су његово интересовање за ту тематику. Низ фељтонских прилога мотивисали су га да напише књигу *Љубав за дјецу Козаре*, представљајући људе добре наде, предане спасавању дјеце из усташких логора, међу којима су госпођа Диана Будисављевић и проф. Камило Бреслер, предводници у племенитој мисији избвљења малог робља и њиховом збрињавању у прихватилиштима.

Приче за добре људе његова је друга књига о „најнедужнијим од недужних“ и људима који су се бавили дјечијом трагиком, а нису били у логорима.

Октобра 2014. године добио је награду *Златно перо* коју му је додијелило *Друштво новинара Војводине* за преко 50 година новинарског рада, допринос новинарству, те двије објављене књиге - *Приче за добре људе* и *Љубав за дјецу Козаре*.

ИДУ АВИОНИ

Иду авиони је једна од прича из књиге *Приче за добре људе* и представља само дио исповијести аутора и његовог, ратом помућеног, дјечаштва.

Опкољену Козару притискала је мука од топовске и митраљеске палбе појачаване надлијетањем авиона који су насумице бацали бомбе. А кише тог лета четрдест друге, као потопске, лиле су натапајући козарачки збјег и додатно увећавајући патње малој дјечи. Лежаји од лишћа прекривени неким крпама или гуњевима, потпуно мокри, чак и земља испод простирке била је наквашена пљусковима. Када кише престану и сунце мало сине, дроњава одјећа и покривачи се журно износе на сунчана мјеста.

„Иду авиони!“ – тај успаничени повик упозорио би снаше и цуре да трком склањају ствари са видљивог пропланка.

Резерве скромне хране трошиле су се и глад се све више увлачила у испаћени живот. Надања да је повратак кући могућ ишчезла су сазнањем да је останак у збјегу даље бесмислен. Козара више није била сигурно прибјежиште у непријатељском окружењу. Једни су пошли некуда, за њима су кренули други преко јарака и потока. Жене су носиле малу дјецу у наручју, на леђима или како су могле, теглећи и завежљаје нечега што су још имале.

Мајка Боса упртила је малу Добрилу, ја сам бринуо о млађем брату Драги, пребацујући га преко потока и неравина које је киша изровала. Вукао сам за собом нека два јунета док невоља из руку није извукла нешто што више није било ни штрик ни штранга, и они су се изгубили у шуми олакшавајући мени бригу са шестогодишњим братом Драгом. Уморио се и ишао тромо и споро, а ја нисам био кадар да га носим.

Неки дијелови збјега, дубље увучени у планину, чекали су не знајући шта чекају. Глас је допро и до њих да треба да иду. Куда? Не знају. Пошли су за онима који су већ кренули, идући према селима на висоравнима козарским. Раштркане мање и веће групе сливале су се у дуге туже колоне, уморне и изгубљене у својој несрећи. У Војскови и околним мјестима тога дијела Поткозарја „прихватала“ их је усташко-домобранска војска. Ишли су право у руке непријатељу, мирно и, нека ми не замјере што ћу рећи, као овце које гони чобанин. А и шта би и како би другачије, препуштени својој невољи и неизвјесности из које није било другог излаза.

Док ми се у глави врте кошмарне слике козарачког јада, моје искуство једанаестогодишњег дјечака у збјегу подсјећа ме на један врло неугодан доживљај, некеме, можда, неважан помена у низу драматичних и опасних догађаја који су преплавили Козару.

БИЛИ СМО МАЛА ДЈЕЦА

Били смо мала дјеца је прича ауторовог брата, Драге Милиновића, који је такође преживио многе ратне страхоте као мали дјечак.

Био сам у шестој години када сам отишао од своје куће у Међувођу, у босанскодубичкој општини. Нас троје дјеце – трогодишња Добрила, ја (Драго, рођен 1936) и Милош у једанаестој години, из породице Милиновић, кренули смо с мајком Босом сеоским путем, којим су људи прије рата одлазили у Козару да сијеку и довлаче дрво за огрев. Остали смо без оца Вељка, за кога ћу касније сазнати да је погинуо у Мљечаници, у сукобу партизана с њемачом извиђачком јединицом фебруара 1942. године.

Његов лик нисам упамтио, а нисмо имали ни очеву фотографију, па смо то осјећали као породичну мањкавост током цијелог живота.

Те године у јуну, бјежећи од злотвора, стигли смо у Козару до одредишта, са сеоском запрегом натовареном најпречим стварима: кукурузним брашном у торби, нешто пасуља, покривачима за дјецу и још којечим најнужнијим. Било је много свијета са разних страна, побјеглог пред усташама и Нијемцима, који су нагрнули из Дубице. Навалили су, прича мајка, и из других праваца, да униште партизана и поробе несрећни народ. Та велика непријатељска офанзива натјерала је нејач – дјецу, жене и старе, изнемогле, у збјегове.

Није ме се доимала та слика – толики број људи окупљених на једном мјесту, с разлогом који су само они знали. Били смо мала дјеца, за коју је све то било необично. Сјећам се да смо тада боравили ноћу у колибама. Полијегали бисмо по неком простирачу у мраку и влази од кише, која је, чини ми се, била највећа брига мајци, немоћној да нас заштити од прокишњавања изнад глава.

Јели смо шта смо имали, а мало је још остало од залиха хране. Једном је мајка отишла до „комшијског“ казана и донијела у здјели куваног кукуруза за нас. У својој безвољности нисам обраћао пажњу шта ми је ставила у шачицу: зрње је испадало и губило се у лишћу испред мојих ногу. Брат би пронлазио покоје зрно и враћао у моју шаку скалапајући је својом руком да поново не испадне. То не заборавам, ваљда због глади, иако се њему чинило да ми је свеједно имам ли нешто у руци или немам.

Сјећам се још једног непријатног доживљаја. Збјег је покренут и народ је некуд кренуо. И ми смо пошли за њим. Мајка је с Добрилом у наручју ишла испред. У шуми нема пута, све неравно, ноге „пропадају“ у рупе покривене лишћем, а узбрдица још више отежава кретање, заморно и за одрасле и снажније. Брат ме гурка да не заостајем, а мати се осврће да види како нам је, под теретом забринута што не може помоћи. Брат мора сам са мном и онда почиње његово штитање, чешиће и јаче. Боли и ја се отимам што даље од њега. Тако ме „пожурује“ да идем напријед за народом, а себи олакшава батргање по беспућу и сам нејачак, носећи неки завежљај.

Некако издржим до мјеста заустављања колоне. Ваљда је и њој дојадило тумарање па стала. Ја једва дочекам да макар чучнем и не помишљајући да се спустим на земљу...

Опет полазимо даље и све тако док нисмо избасали из шуме не знајући шта нас чека. Тамо људи с пушкама, кажу – домобрани и усташе, спроводе нас према Дубици кроз коју пролазимо па ћемо преко моста на Уни у Церовљане, јасеновачки сабирни логор. Одатле смо, са жељезничке станице, марвеним возом пребачени у Грубишино Поље, на пијачни простор ограђен бодљикавом жицом. Услиједило је размјештање по селима. Ми смо одведени у Црјемушину, рећи ће мајка Боса, одакле су нас покупили послје извјесног времена и транспортовали у сисачки логор.

Драго не памти логорска страдања, не зна шта је јео и да је боравио бараци без прозора, лежао на голом поду с братом и сестрицом Добрилом, растављеним од мајке смјештене у другој бараци са осталим женама. Осим метежа у магловитој представи, не сјећа се растанка ни тужних слика мајки на жељезничкој станици у Сиску, које су испраћале транспорт дјеце у вагонима за превоз стоке. Није му у свијести остала никаква слика путовања до Загреба у загушљивим и прљавим „Г“ колима, без хране и воде. Причу о тој мучној, успореној вожњи, због пропуштања војних транспорта, чуо је мали Драго од брата и других дјечака који су прошли тај страхотни пут. Можда је

тако и боље, рећи ће, што он и неки његови вршњаци нису знали или осјећали да су били толико преплављени ужасима.

.....

Рекли су о књизи

Приче за добре људе, Милоша Милиновића, књига је која зрачи енергијом памћења и „запамћења“, како би рекли филозофи. Јунаци те књиге свој умјетнички живот, или било који други стваралачки живот, поклањају времену које неће никада бити заборављено.

Историја је хладно и са „превидима“, па и са фразираном документацијом, запамтила само фрагменте тешких размјера јасеновачког „архипелага смрти“. Многе страшне истине збијене у црну земљу и дубоку воду, у црнину јада и бола, у небројеним јадовнима заборавља – коштале су нас нових „крварења“ у истим сценографијама смрти, са истим симболима ужаса.

...Милиновић пише истину. У његовим причама ријечи-очи виде поједница логораша, његове муке и ране, интиму његове пропасти, дакле, његову јединствену, личну истину. Његови јунаци су живи и мртви. Сви који су преживјели пакао, причајући о себи причају о другима, чија је смрт „моје свјетло и моја тама“, како пјева Иван Горан Ковачић.

Милиновићеве приче су присјетнице и подсјетнице на оне који заслужују величанствене споменике сазидане од узвишених ријечи којима се васкрсавају ти мали јунаци у нашој мисли, уздаху, у души и срцу. Те приче – свејдочења о пакленој прошлости – императив су новог живљења, јер

новоживота нема уколико у мраку времена и историје није упаљена ватра истине – приображењска ватра будућности.

Приче за добре људе је књига која не осуђује, већ опомиње.

Миленко Стојичић, књижевник

У књизи Милоша Милиновића, са више од двадесет прилога писаних живо и занимљиво, сачувана је аутентичност свједочења. Аутор говори о ратном пустошењу ријечју логораша и људи којима је срећа помогла да не падну у руке злотвора. Њихова казивања су стручна: као антрополози бавили су се истраживањем јасеновачких стратишта. Марљивост других огледа се у активности да се очува карактер спомен-подручја. Такав збир садржаја на једном мјесту, који се међусобно допуњавају, чини публикацију увјерљивијом, и то је, рекао бих, њена вриједност.

Милутин Вујић

Милош Милиновић определијелио се за приступ комплементарног казивања, презентујући сјећања логораша и оних који нису били у логорима, али су се бавили дјечијом трагиком, било као антрополози, или истрајни прегаоци у настојању да се очува

култура сјећања, достојно уреди и одржава највеће јасеновачко гробље – Доња Градина.

Свака прича (свако свједочење) у књизи је смислено одабрана. Међу више од двадесет прилога, свједочења логораша су доминантно штиво којим се осликава живот јунака голготске стварности кроз коју су пролазили и како су се касније сналазили, увјерени да је њихов живот послуже свих невоља имао смисла.

Слободан Пешевих

Суштина поетике | часопис број 10

Духовна поезија

Ивана Прлина Никодијевић

ЛЕПОТИЦА У РЕСАВИ

Лепотица,
давно *никла* у Ресави,
изнад града Деспотовца –
бисер прави.

Накит јој је хладна река
што на сунцу блиста,
а хаљина – шума красна,
зелена и чиста.

Ципелице од мерака –
мека трава,
а шеширић – небо плаво,
царица је права.

Лепотица наша је
манастир Манасија,
свакој души њена светлост
као сунце сија.

ЖЕЋ

Душа моја
жедна је Тебе
Господе Благи –
Непресушни
Извору
моје вере.
Учини,
да вечно
остане тако.

Срце моје
жедно је Тебе,
Господе Благи –
непресушни
Извору
моје љубави.
Учини,
да вечно
остане тако.

Ум мој
жедан је Тебе,
Господе Благи –
Непресушни
Извору
моје наде.
Учини,
да вечно
остане тако.

СТУДЕНИЦА

Студенице, Свето место,
помињана ти си често,
да л' са књигом у рукама,
у песмама ил' мукама.
Свакога си пригрлила
и нову му снагу дала,
улила му веру јаку
да осети милост сваку.

Студенице, Свето место,
помињана ти си често.
То је тако од давнина,
све учећи отац – сина.
Учићемо тако и ми,
своју децу у туђини
Православљу, Светињама.
То је света дужност нама.

Студенице, Свето место,
помињана ти си често.
Сваки Србин, ма где био,
радо би те посетио.
Студеници похрлимо,
Милост Божију осетимо.
Покајање ко потражи,
милом Богу биће дражи.

Студенице, Свето место,
помињана ти си често.
Име ти је свето, јако
и остаће на век тако.

ДОКАЗ

Тражиш доказ
да постојим –
живот
сам ти дао.

Доказ
да Ме спознаш –
разум
сам ти дао.

Доказ
да Ме видиш –
очи
сам ти дао.

Доказ
да Ме чујеш –
и слух
сам ти дао.

Ти –
и даље
тражиш доказ.

Ивана Прлина Никодијевић

Суштина поетике | часопис број 10

Прича

ПРИЧА О ЗЛАТИ

***

18. фебруар 2013.

Злата: А чек', одакле си ти?

Б: Из Вршца.

Злата: Хаха, како си ти мене нашао, мајке ти?

Б: Случајно, на фејсбуку. Тражио сам твоју сестру, а пронашао сам тебе.

Злата: Хахахахахахахахаах! Је л' могуће?!

Б: ?!

Злата: Да, али чудно ми је...

Б: Зар се теби ништа спонтано не дешава у животу?

Злата: Ретко...

***

21. фебруар 2013.

Злата: Зашто не волиш Нови Сад?

Б: Политика, криминал, прикривене социопате...

Углавном је депресиван превише.

Злата: Ја ћу цео свет обићи, али остајем да живим у Новом Саду! А свугде имаш такве људе, и политику, и криминал...

Б: А не питаш ме зашто волим Нови Сад...

Злата: Зашто волиш Нови Сад?

Б: Због историјског значаја и покушаја да одржи културни континуитет!

Злата: Хахах, што се стручно изражаваш!
Једноставно је најлепши град!

Б: Хоћеш ли да прочиташ *Сеобе*, за мене?

Злата: Не могу то да читам... Ма, то ти је, бре, глупост, *Сеобе*...

Б: Да ли желиш заједно да читамо?

Злата: Хахахах! Нећу да се бламирам, ни не знам да читам кô човек... Баш не волим књиге.

Б: Онда ти је Нови Сад велики, а камоли свет.

Злата: Није Нови Сад велики. Он је кô село, али зато најлепше!

Б: Шалиш се?!

Злата: Што бих се шалила? Шта сам сад погрешно рекла?

Б: Ништа. Паметна си ти девојка...

Злата: Хахахахах! Мислиш, била сам паметна?

Б: Питај, нек' ти кажу људи.

Злата: ?!

Б: Паметне и лепе жене не треба да се доказују.

Злата: Хахах!

Б: Скроз сам озбиљан.

Злата: Ма, ти си, бре, скроз чудан!

Б: Знам. Ако не прочиташ *Сеобе*, нећу да разговарам са тобом више.

Злата: Ма, много си ми луд!

Б: Ми се ништа не разумемо.
Злата: Па кад нећеш да ми објасниш!
Б: Мислим да сам све јасно рекао!
Злата: Ја мислим да си ти јако чудан!
Б: И ти си мени чудна!
Злата: Два чудака...
Б: Крајње супротна. Ништа чудно.
Злата: Како ти кажеш...
Б: А шта ти кажеш?
Злата: Ја не кажем ништа.
Б: Значи, слажеш се.
Злата: Шта се слажем?
Б: За недељу, у 21ч, код Милетића.
Злата: А, то се слажем онда.

***

24. фебруар 2013.

Срели смо се испред *Базара* у 20:15ч. Стајао сам и гледао је како се пење степеницама из потходника. Не бих се сетио колико је тачно било сати, као што сам, на трен, заборавио и како се зovem, да ми, осмехнувши се, није рекла: „Тачно у минут!“ док је прилазила. Пружио сам јој руку, и изустео: „Б.“ (Добро је, сетио сам се!) „Ма, дај, бре! Већ се знамо!“ одгурнула је моју руку, и загрлила ме је. „Где идемо?“

питала ме је. Предложио сам *Атину*, очекујућу пријатну атмосферу тамо. Полако смо ходали до тамо, и разговарали. Заиста смо полако ходали. Чини ми се, сад, требало је још лаганије, да никад не стигнемо у *Атину*, где сам упропастио све.

Дозволила ми је да будем џентлмен. Отворио сам врата, први ушао да осигурам просторију, задржао врата за њен театралан улазак. Придржао сам јој капут. Измакао сам столицу за њу. Питао сам је шта жели. Позвао сам конобара дискретним покретом очију (који може да се протумачи и на веома чудан начин). Наручио сам за обоје. Пила је кафу, а ја неки сумњив чај. Водили смо пријатан разговор, не толико пријатан због приче, колико је мени годило што сам се ушушкао у топлом сјају њених смарагдних очију.

Пустио сам је да говори о себи. Нисам је прекидао. Помислио сам како ћу, вероватно, и ја да се венчам као њени баба и деда, који су се узели три дана пошто су се први пут видели. Најежио сам се од приче о једној њеној другарици. Поделили смо лоша искуства из гимназије. Признао сам јој како сам је први пут видео у цркви, на Бадње вече. Имала је тад дугу косу, такође офарбану у јарко црвено. Иако је њена сестра стајала одмах поред ње, тад сам се, ипак, (први пут) заљубио у њу, у Злату...

А онда је (у *Атини*) почела акустична свирка. Допао ми се ритам, и одмах сам је позвао на плес. Хтео сам да се направим важан пред њом, и пред

свима. Тада сам још имао страсти за плес. Није пристала, рекла је да ју је срамота да само ми плешемо, а да сви гледају у нас. Ја сам мислио да је баш у томе поента (да нас сви гледају, а не да је буде срамота) – погрешно сам. Наваљивао сам – погрешно сам. Унервозила се и почела је да пуши. Узео сам јој кутију цигарета и уценио је да ћу да јој продам назад за један плес. Онда се она заинатила и одвратила је поглед од мене. С времена на време погледала би ме, увређено, и затражила би да јој вратим цигарете. Није ме више гледала као на почетку вечери. Заинатио сам се и ја. Нисам хтео да вратим. Замерио сам јој што пуши. Нисам могао да разумем зашто не жели да плеше, нисам ни покушао. Мени је плес био сасвим уобичајена ствар. Нисам покушао да разумем њена осећања. Замало сам устао да позовем на плес било коју девојку из просторије (како сам често имао обичај раније). Ђутали смо и срдили се - не знам колико дуго.

Позив једног мог пријатеља прекинуо је ту агонију. Стигао је испред *Атине*, требало је да идем са њим да гледамо филм *Бангова освета*, бравуру Квентина Тарантина.

Вратио сам јој кутију цигарета. Дискретно сам отишао до конобара и решио шта треба. Затим сам пришао музичарима и платио једну песму, да нас испрате. Пришао сам јој. Дозволила ми је, ипак, да јој измакнем столицу. Дозволила ми је да јој придржим капут. Пришао сам вратима и отворио их, и, пошто се отварају ка унутра, пустио је да прва крене напоље. Док сам спретно пуштао врата да се сама затворе за нама, испратио нас је рефрен:

---

*Дунавом још шобају ветрови,
али смо ми супротни светови...*

***

Срео сам је поново тек крајем пролећа. Седела је са својом другарицом на клупи испред *Читаонице*, баш када сам ја изашао. Вероватно су одлучиле да немају неки час.

Злата је деловала баш срећно што ме види. Пролеће је чудно доба. Присно се поздравила са мном (вероватно није злопамтило). Њена другарица бленула је у мене, изненађена вероватно мојом појавом. Носио сам неку стару кошуљу и имао сам смешно обликовану браду. Обрукао сам се, то је сигурно.

Упознала ме је са другарицом, али јој нисам упамтио име, био сам превише узбуђен што сам се срео са Златом. Помислио сам како личи на Мишу Близанца (можда су сви Чуружани у роду, ко зна, али то је више њему комплимент него њој, зато јој то нисам ни рекао). Вероватно сам се зато и спетљао, и хтео да седнем поред ње, да јој досађујем. Али отишао сам одмах пошто сам осетио да нисам пожељан у њиховом друштву и пошто сам сазнао да Злата још није прочитала *Сеобе*.

***

Био сам збуњен, изгубљеног идентитета, тек отпочео са стварањем новог на темељу старог. Кад човек из лоше школе дође на универзитет, ако је довољно интелигентан - доживи интелектуални шок. А ако је довољно паметан, у таквом стању неће позвати девојку на упознавање. Кад ни сам себе више не препознаје. Кад ни сам себи више не може јасно да одговори на питање – „ко си ти, бре?!“

Упамтио сам наше сусрете, детаљно, тако да бих могао веродостојно и да режирам филм. А кад премотавам тај филм у својој глави, изгледа ми као да сам, оне вечери, у Срему оставио трезвеност и добро расположење кад сам прешао мост и отишао да уништим добар однос са одличном девојком. Изгледа ми као да сам у *Атини* само ловио њене мане (а ко сам ја да осуђујем!). Поразило ме је колико сам се огрешио о Злату. И, тек сад, из другог угла (сваког угла), видим Злату каква јесте.

Она је паметна девојка, није дала да је школа упропасти. Није хтела да се нервира због оцена. Хтела је да се сама упропасти. Али мама јој није дала. Девојке данас ништа не занима у животу, зато пропадају. Али Злата неће. Она ће цео свет обићи, и остаће да живи у Новом Саду. Никада неће прочитати *Сеобе*. Остаће своја до краја, колико год лоша – одлична! Јер она је одувек свесна тога да смо само људи.

Очекивао сам да она буде савршена девојка, а она ми је покварила илузију о проналажењу савршене девојке – иако се и даље тешим мишљу да, у сваком тренутку, на свету постоји 36 савршених девојака

(мишљу коју сам смело извео по узору на *легенду о 36 праведних*), које ни не знају за то своје својство, и које постоје да свет не би престао да верује у љубав.

А она је мени тад, заправо, била једна таква. Ударила је такав шамар мојој фантазији који сам, нажалост, осетио тек годину дана касније. Толико ми је требало да схватим Злату која ме је једне вечери, за само пола сата, научила толико животне мудрости, а да то није ни намеравала, нити је тога била свесна. Мислим да сама није свесна колико свету значи њено постојање. Колико само мени значи!

Све сам доживљавао преозбиљно. А кад човек доживљава све као суштински важно, онда не може да осети шта је заиста важно – у суштини – једино љубав.

Бранислав Чурчов

Суштина поетике | часопис број 10

Критички осврт на српску
књижевност данас

Пише: Петар Милатовић Острошки

НОВА САЛОНСКА КЊИЖЕВНОСТ ИСПОД
ЛУПЕ КРИТИЧКЕ АНАЛИЗЕ

Књижевност, као и народ у целини, налази се на дну сваког дна на скали која јасно показује комплетну моралну и националну посрнулоост целог народа, највећу у целокупној досадашњој историји. Никад се више него данас није књига објављивало и никад се као данас тако мало књига читало.

Посебан акценат дана треба ставити на такозвану салонску књижевност. Некад је салонска књижевност била једнострана, она, условно речено „буржујска“ која је била изван репера радничке класе и неосвешћене масе, па ако идемо дубље ходницима историје видећемо да је салонска књижевност у разним монархијама, све до почетка писмености, тежила ка еклузивизму и свим привилегијама које из тога проистичу.

Данас се та салонска ексклузивност спустила и ушла у некадашње радничке мензе, бивше централне комитете, па чак и у садашње паланачке дућане. Тако смо добили аматерску салонску књижевност са свим секташким особинама. Наиме, нови аматерски салонски књижевници зазиру од добрих познавалаца литературе, јер пред њима не би могли да мисле како јесу оно што у ствари нису!

Данас књиге објављују сви: кућне помоћнице, курве, глумице, певачице, генерали који су све ратове изгубили, лопови, професионални ниткови, удбаши, кочијаши, доушници, бескућници, убице, медијске балавице, криминалци, полуинтелектуалци, пробисвети, аналфабети..., а сви они хоће да буду ексклузивци. Међутим, евидентно је њихово антиестетско циљано упросечавање које се римује са глаголом кроз густо грање, а све то да би најгоре медиокритетство постало врховиштво, како би се испунила зла сврха да празне главе дођу до врха...

Евидентан негативан тренд каналисања свести до несвести намерно у позадину, до невидљивости, гура својевремено упозорење Бродског који је, устврдивши да је поезија највиша форма људског изражавања, без длаке на језику дијагностиковао стање у којем се данас налазимо, да не читајући и не слушајући аутентичне песнике, друштво себе осуђује на инфериорне начине артикулације, на артикулацију једног политичара, једног продавца, или једног шарлатана, дакле, друштво које фаворизује свезнајуће незналице и медиокритете себи је ускратило еволутивни потенцијал.

Тако долазимо до стравичног културоцида који највише погађа савесне читаоце који су принуђени да се окрену осведоченим књижевним вредностима, класицима светским и домаћим. Као уредник часописа за књижевност, културу и уметност, морам имати добар желудац како бих преживео све оно што се нуди на пијаци на којој је најскупље оно што је најјефтиније. Тај тренд није изненађење у злом времену које фаворизује програмирани хаос чији је циљ сузбијање еволутивног и креативног потенцијала код човека као склопа мисаоних, емотивних и духовних констелација, а заузврат добијамо поткултуру, кич у скоро свим сферама живљења и мишљења!

Треба бити реалан и признати да тој најогољенијој деструкцији доприносе медији који су, да подсетим, у историји увек били продужена рука управљачке олигархије.

Данашњи медији су у служби квазидемократске партократије и најогољеније мафиократије и овакви медији и не крију своју терористичку делатност на ум и осећања нормалног човека чију су менталну хигијену опасно угрозили управо инструментализовани медији! У овој транзицији, која је само еуфемизам за најогољенију криминалну пљачку, разуме се, ни медији нису поштеђени, већ су добили прецизна задужења: гушити сваку креативну мисао која је у служби виталних интереса народа, фаворизовати аутсајдерство и медиокритетство, правдати све што је за осуду, осуђивати све што је праведно. У том изврнутом систему вредности најбоље се сналазе мутиводе који увек мутна кола и у још једну превару све нас заводе. Опскурна штива, без елементарне писмености и без минималне мисаоности, безочно рекламирају преко инструментализованих медија и на тај начин се ругају здравој памети. У оваквом односу снага данас би угаони темељи планетарног књижевног осмоугаоника били тотални аутсајдери: Хомер, Шекспир, Гете, Његош, Достојевски, Толстој, Гогољ, Волтер, који не би могли да плате рекламе у медијима у којима се рекламирају књиге убица, глумица, пробисвета и аналфабета, већ би били проглашени застарелим и анахроним. Треба ли подсећати да истинским вредностима уопште није потребна јефтина реклама?

С друге стране, данашњи медији скрибоманију користе за инаугурацију привида срећних робова који књижевност, како је луцидно приметио

Солжењицин, претварају у слушкињу суочену са „пећинским страстима“ које бесомучно и без гриже савести „кидају и черече наш свет“ и један од циљева данашњих инструментализованих медија је скраћивање врхова и фаворизовање дивљачког бујања корова кроз неписмену скрибоманију полуинтелектуалаца, на које је својевремено луцидно указао др Слободан Јовановић.

Смешно је посматрати дубину људске плиткоће скрибомана који се, без елементарног познавања теорије књижевности, узалуд труде да кроз своје компилиране скрибоманије досегну до човека који је за њих заиста непозната категорија и та деструктивност свести олакшана је у друштву које је оболело од тајкунизације да би се се свело касније на значај најобичније мајмунизације у свим сферама живљења и мишљења!

**ИМАМО ВИШЕ САЛОНСКИХ И ВАШАРСКИХ
КЊИЖЕВНИХ НАГРАДА НЕГО ПРАВИХ ПИСАЦА!**

Нажалост и срамоту, данас имамо далеко више „књижевних награда“ него што имамо правих писаца. Хиперинфлација књижевних награда пропорционална је огромној девалвацији књижевних вредности. Бољим познаваоцима овдашњих књижевних прилика и неприлика не преостаје ништа друго до да се смеју и да плачу истовремено. Данас књижевну награду не можете да добијете књижевним квалитетом него степеном савијености кичме, вештином сервилности, дубином уласка у нечије дебело црево. Мало је рећи да су у питању класични кланови већ најогољеније секташке ћелије у којима се

негују најгори манифестациони облици тоталитарних система, комунистичких и фашистичких.

Код нас има далеко више књижевних награда него правих писаца. Цивилизовани свет нам се смеје. Апсолутни смо светски шампиони по броју књижевних награда, а на светској вредносној књижевној лествици налазимо се на дну, заједно са неким полуписменим, заосталим племенима.

Сигуран сам да ће у будућности ће бити најбољи онај писац који није примио никакву идеолошку и секташку награду!

НА ЦАРСКИ ПРЕСТО УСТОЛИЧИЛИ РАЗБОЈНИКА

Данашња књижевност је у највећем броју случајева негација књижевности. Не можемо говорити о квалитету него само о квантитету, а квантитет не чини квалитет. Да је тако подсетимо се: Малармеово *Поподне једног Фауна* штампано је у свега 125 примерака и та кореодрамска представа остала је као најсугестивнија метафоричка прича о савременом добу и свету; Унгаретијева песничка збирка *Радост*, која је била од суштинске важности за италијанску књижевност двадесетог века, штампана је у свега 80 примерака; култна књига Пабла Неруде *Двадесет љубавних песама и једна очајна* штампана је у свега 120 примерака и да не набрајам даље, скоро

до у бесконачност, примере из историје светске литературе, све оне чија су дела посмртно штампана у тиражима са вишемилионским бројем примерака, што недвосмислено потврђује да квантитет никако не може да буде квалитет. Ову чињеницу данас свесно и несвесно, свеједно, у оба случаја са штеточинским исходом, занемарују управо они који су најпозванији да чувају и бране достојанство и постојанство књижевне речи, а овде, првенствено, мислим на: уреднике, рецензенте, издаваче и све који су дужни да професионалном и одговорном селекцијом раздвајају жито од кукоља, а они, у највећем броју случајева, нажалост и срамоту, достојанство и постојанство књижевне речи, као и интегритете сопствених личности, једноставно продају у бесцење дозвољавајући шунду да се угнезди у царство литературе, а то је исто као кад би на царски престо устоличили разбојника! Разбојника на царски престо у српској литератури имамо не само метафорично него и стварно, једног удбашког доушника, данашњег академика, сваког антисрпског режима срамног и сервилног послушника, задушне мушке бабе чији књижевни домет досеже само до лицемерне ироније на основу обичних узречица и локалних доскочица које су уобичајене у његовом каменитом завичају, који се чврсто држи за скуте удбашких црвених комесара у црним мантијама у оквиру текућег јада док још влада комунистичка и неокомунистичка Удбијада као својеврсна.

КЊИГУ ОБЈАВИШ КАО ДА ПЛАЋАШ МУЗИЧКУ ЖЕЉУ

С обзиром да су скоро све вредности девалвирале, критеријум за објављивање књига се све више губи и узмиче пред јефтином комерцијализацијом, политичком инструментализацијом, клановском и секташком манипулацијом! Примера ради, на међународном сајму књига у Фракфурту 2010. године, једном од најпрестижнијих у свету, присуствући промоцији моје књиге на немачком језику *Комесари у мантијама – комунистички шпијуни у Српској православној цркви* у издању респективног немачког издавача *Гете*, срео сам се са колегом Драганом Великићем, дотадашњим амбасадором Србије у Бечу и колегијално сам, разуме се, посетио штанд државе Србије на највећем светском сајму књига.

Ни сам не знам како сам издржао да од шока не паднем у несвест! Наиме, уместо да на највећем светском сајму књига видим дела највећих српских писаца: Његоша, Андрића, Селимовића, Ракића, Црњанског, Дучића и тако даље, суочио сам се са полупразним полицама и брошираним издањима неких писаца који су се декларисали као „другосрбијански“ и уместо богате библиотеке доминирали су њихови портрети у дупло већој величини од њихове природне такозваних писаца „друге Србије“, а било их је свега неколико: Великић, Угричић, Хамовић и тако даље. Је ли они репрезентују српску књижевност у свету? Србијо,

прими моје саучешће! Искрено сам се тада забринуо за њихово ментално здравље и удаљио сам се од те клоаке. Исти случај се поновио на следећим међународним сајмовима књига у Лајпцигу и Бечу, а на међународним сајмовима у Лондону, Лос Анђелесу и Јерусалиму није их било, а боље што није, да нас не брукају пред цивилизованим светом који добро зна да ако, не дај Боже, и нестане ова цивилизација, будућа ће нас памти по Грку Хомеру, Енглезу Шекспиру, Немцу Гетеу, Русу Достојевском и Србину Његошу!

Критеријум за објављивање књига уопште не постоји. Објављује се и штампа све и свашта. Ко год има 500 евра може да објави књигу у 500 примерака, као да плаћа музичку жељу на некој локалној радиостаници!

Навешћу један пример. Једна неписмена скрибоманка четвртасте главе обратила ми се у једном бечком ресторану за помоћ да јој лекторишем један текст. Урадио сам то одмах, указавши јој да не сме да пише у инфинитиву, да мора да користи седам падежа, да ако хоће да се бави књижевним радом мора да познаје именице: властите, заједничке збирне, градивне, апстрактне; да мора да познаје род и број именица, да обавезно научи све врсте промена именица по падежима; да мора да познаје сва правописна правила и тако даље; а све сам јој то објашњавао на примерима у самом тексту. Наравно, као и сви медиокритети плитке памети, није ме послушала, али ме патолошки замрзела и почела иза леђа неуспешно да сплеткари док се сама није уловила у властитој мрежи заједно са њеним партнером, малим човеком и великим сплеткарошем,

---

али им та срамота не смета да се на фејсбуку потписују као „књижевници“. Ово је само један од бројних доказа да у овом посрнулом добу знање представља отежавајућу околност код незналица! Нису такви интелектуални пигмејци и морални лилипутанци сами. Пун их је фејсбук који је, част изузецима, постао планетарна гумена соба за све неостварене и презрене; мада та друштвена мрежа, као и друге, има и својих добрих страна, али то је већ друга тема.

КЊИЖЕВНА КРИТИКА КАО СЛУШКИЊА

Посебно болна тема је књижевна критика. Наиме, истинска књижевна критика, која јасно раздваја вредност од безвредности, скоро да и не постоји више и све више постаје послушна слушкиња обогаћених пробисвета који углед купују новцем, као што купују докторске титуле и остале академске и друштвене статусе, јер све је на продају на транспарентној, односно провидној пијаци на којој је образ најјефтинији иако је постао скоро музејски експонат.

У цивилизованом свету, како на западу тако и на истоку, критичаре и рецензенте плаћају издавачке куће пристојним хонорарима који ни у ком случају појединачно не смеју прећи трећину просечне плате. У Србији и осталим окупираним српским покрајинама, што је парадокс и наш изум, за

објављивање књиге није потребна чак ни рецензија, а у цивилизованом свету уобичајено је да сваки рукопис мора да има препоруку издавачу два меродавна рецензента, што значи да свако код нас може да штампа књигу без рецензије, дакле без мишљења меродавног књижевног критичара, као да плаћа музичку жељу на локалној радио-станици. Постоје критичари који су се специјализовали за писање критика и рецензија најчешће ауторима из расејања и њихова тарифа је око 1000 евра, без обзира да ли је рукопис за објављивање или за канту за отпатке.

Многима књига није уметничко дело него роба, нарочито неким приватним издавачима који су основали своје приватне издавачке куће после страначке злоупотребе моћи и утицаја у разним ранијим министарствима у којима нису водили рачуна о народним и државним виталним интересима већ само и искључиво о својим личним.

ПРОГРАМИРАНИ ХАОС

Овај хаос је програмиран и да домаћем и на међународном плану и тај хаос се одразио на културу и на литературу. С обзиром да су нам данашњи политичари некадашњи уличари, није никакво чудо што смо неколико светлосних година удаљени од цивилизованог начина живљења и мишљења. Доњем миљеу памети, последњим у селу сељацима и у школи пропалим ђацима никако не одговара сређивање стања, јер ловци у мутном патолошки мрзе бистрину

и сваку чистину, плаше се да би у бистрој води ловци у мутном сами били уловљени. Зато се, између осталог, грчевито боре против свих оних који хоће, смеју и умеју да служе виталним интересима свога народа, а онај ко служи свом народу онако како Бог служи грешнима, тај постаје аристократа неба и у свако доба дана и ноћи ужива гостопримство и Бога и сиромаша истовремено и са тим моралним капиталом купује се цело небо које је свима изнад глава! У том случају данашњи политичари, као послушни курири сатрапа овог народа, били би нико и ништа, или би, у најгорем случају, носили пругаста одела у установама затвореног типа! Зато им је овај данашњи хаос једина алтернатива.

ИМАМО ДОСТА ОРЛОВА МЕЂУ ВРАНАМА

Међутим, у сваком злу постоји добро. Из овог наметнутог, али привидног, безизлаза постоји излаз. На књижевном плану излаз ће бити у појави нових: Домановића, Нушића, Његоша, Дучића, Црњанског, па и Гогоља, Достојевског и осталих, јер овај народ има тај потенцијал и он није под контролом ниједне политичке олигархије и ниједне страначке мафиократије. Све те будуће орловске геније данас не можете да чујете од прејаког грактања бројних врана које су чак и законом заштићене и генијалним орловима не преостаје ништа друго до да нагло узлете, да буду што даље од свих оних којима су њихове низине једине могуће висине!

Суштина поетике | часопис број 10

Енеини дамари

Пише: Енеа Хотић

СРЦЕ У ЈУНАКА – ПРОСВЈЕТНОГ РАДНИКА

Није нормално да човјек устаје из топлог кревета у шест сати ујутро. Тако мислим ја. И многи други. Није баш нормално да у животу мораш много тога *МОРАТИ*, па опет, што би рекао мој друг Боцо: „Иће то, иће то!“ Хм, ићи ће. Само не знам докле.

Волим јутарњи програм, некако ме утјешу да нисам ја једина на планети будна у праскозорје. Једино ми увијек помало криво што спикерице боље изгледају од мене у тај рани сат. Док испијам кафу, сређујем мисли (мада је то немогућа мисија) и одагнавам неодољиву жељу да назовем школу и кажем „да ме боли...глава, рука, нога“, ма, шта год и мирно наставим да спавам. Некако схватим да то баш и није добра идеја јер сам одрасла и не приличи мени, озбиљној жени, да тако „муљам“. Шта онда да очекујем од својих ученика ако и ја почнем да се извлачим. Баш јуче сам им причала да у здравом односу међу људима нема лажи. Кад су ме питали да ли се смије преписивати и да ли је и то лаж, рекла сам им да постоје и тзв. *бијеле лажи* од којих никог не боли глава сем... ученика који буде ухваћен да

преписује. Не могу да их лажем, била сам и сама ђак и понекад сам преписивала.....нека ми се јави ко није, ха, ха, ха!

Излазим у суморно јутро. Радници већ увелико раде на зградама око моје куће. Опколили су моје двориште као зид. Замислим да је то онај зид који су очеви некада градили око кућа да путници најмерници не би „бегендисували“ њихове кћерке и тако, у свом свијету, идем пут школе.

Добро позната лица ме дочекују. То су спремачице које доживљавам као рођаке, а свог друга, школског мајстора, као брата што ми притекне у помоћ кад год у учионици почне нешто да отпада са зидова. Ходник до зборнице и канцеларије Управе нижу се до ормара са дневницима. Узимам дневник већ разбуђена и орна за рад. Ђаци запиткују, слушају предавања, одговарам на безброј питања. Но, често се загледам кроз прозор у крошње дрвећа и одлутам. Убрзо ме прене неки звонки дјечији глас. Моја учионица је топло море у које урањам и не дам тај осјећај никоме и ни за шта на овом бијелом свијету. Уживам у размјени питања, одговора, у осмијесима, радозналим погледима. Вјерујем да се тако осјећа сваки просвјетни радник који воли свој посао и људе. Мислим да првенствено треба да воли људе. То је изнад свега, изнад закона, прописа и правилника. Искрсне и понеки проблем у учионици, но, са дјецом се и договориш некако, али са одраслима...како се узме. Некада да, а некада баш и не. Једино бих вољела да сви схватимо како смо само људи. Живимо

за toplu riјеч, мада ћете сада рећи да се од ње не живи. Истина је, али прија, неизмјерно и непроцјењиво у ова груба времена. Лакше је. Давно сам престала да размишљајам да ли ће ми неко одати признање за рад, а схватила сам да прогоне само они несигурни, који би да умање вриједност других, како би себе уздигли. Срећом, све се у животу намирује Божијом вољом. Што би Балашевић рекао: “Неко то одозго види све.”

Кад се часови заврше, излазим у већ добро обасјан дан, дубоко удахнем. Жива сам. Срећна што волим оно што радим, а наставни план и програм, правилници и остале керефеке? Могу мирно да одшетају. Тврдим - када би ученицима вратили оне таблице са кредама у учинице, да бисмо једнако добро учили дјецу, јер како Његош рече: “Бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце у јунака.” А ја кажем: „Срце у јунака, просвјетног радника.“

Посвећено свим мојим колегама који воле свој посао.

Две песме

ТИ НЕ ЗНАШ...

(Давне пјесме)

Гледам Те, а не знаш,
и волим тај трен кад
само срце и ја видимо.
И нико, па ни Ти не знаш,
да поглед Те мој грли.
Да глас мој хрли
да Те загрли...ријечима.

Као да тајну неку чувам.
А сви кажу да између двоје људи
тајне нема...па, добро,
ево, откривам је,
дијелим је са Тобом.

Слика Тебе, топлина собе.
Твоје очи - огледала моја
узеше моје руке обе
и остаћу заувјек Твоја.
Пази, то је горе од завјета
који се кршити може.
Добровољно се *заробити* неким,
то је храброст....и чекати
и сањати...и смијати се баш и кад
смијешно није.

Онда, нека Твоје вријеме дође што прије!
На крилима вилинског коњица залуталог
над ријеком.
На крилима птице понеке, далеке...

МАЈКА

Не бих дала оне дане
када сам се Твојом звала,
оне дане, разигране,
мада тада нисам знала...

И што не знам
живот учи,
успомене ником не дам.
Мада ријека гласно хучи.

Људи неки, скамењени
хоће да ми отму зоре,
зоре с Тобом.
Лијепе, тешке, али наше.

Узалуд им хладна душа,
суша то је вазда била.
Моје гнијездо Ти си свила,
модрим оком напојила.

Рећи ћу им хладне главе,
свима сто се "твојим" праве,
нека вријеме упитају,
птице, дане што су прошли,
а нису Ти, нису дошли.

Да ли се то љубав зове
када кажу, ал' их нема,
када неког попут Тебе
у олуји оставе?

Не знам више шта да мислим,
сјећања ме на Те грију,
па у овом мрзлом дану
има жара на мом длану.

Длану што је откуцаје
Твога срца миловао.
Гласу што Те дозивао
да ме гледаш,
да се не даш.

Сад под кровом дома нашег
видим Тебе свуда, мајко!
Увече, пред сан лаки
дођеш ми у измаглици.
Здрава, чила, мила, вила!

- Кад би Небо могло Тебе да види мојим очима, Ти би био његово небо! Плаво и непрегледно. (цртица из живота)
- Има нечег толико недокучивог у близинама. И блиског у даљинама. /трагови времена/
  - Снове не бројим. Њима обојим своју ноћ. А јутро? Шаље ми Тебе. (цртица из живота)
- Васељена види све. Уздам се у то и у Нас. Па шта буде! (цртица из живота)
- У чаробњачким школама се учи магија Љубави, Вјере и Доброте! (цртица из живота)
- Радује ме сунце у људима. Не гледам више у небо. Из ината! У инат киши! /трагови времена/
- Прохладна ноћ и постоји због Твог топлог загрљаја! Сад је мени све јасно. (цртица из живота)
- Како вријеме одмиче, све Ти се више примичем под скуте. Љубав је то. (цртица из живота)
- Око види што му срце каже. (цртица из живота)

Пише: Енеа Хотић

Четири сонета

МОЛИТВА ЗА НЕСТАЛЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

За оне који су јутром отишли и не знајући
 Да се никада више неће вратити својој кући
 За сестре и браћу, мајке и оце и родбину
 И за све оне отете мрклим мраком у тишину.

И за тебе је молитва о усамљени и нестали
 За све који ти лик памте и нису престали
 Спојени у једно, у свитак звука и гласа
 У чину том судњем што их тамо опасала.

Сва лица која се у памћењу нашем злате
 За сва надања да нам се однекуд живи врате
 За вечеру која се хлади у дому за домаћина

Када је шетао парком и за руку водио сина
 За све што нам се од давнина на силу намеће
 Запалимо за њихове душе уз молитву свеће.

29. мај 2014.

УЛИЦОМ ГАВРИЛА ПРИНЦИПА

Пролазим улицом Гаврила Принципа
Свакодневно, према центру града
И као да ми се у гласу силно осипа
Златни прах речи из кућа и са фасада.

И корак ми чвршћи више светла чела
У блиском савезу са бучном тишином
И као да би свака стопа жарно хтела
Трага отиснути, ширином и дужином.

Улица је смерна и млад ветар струји
Даноноћно, у крошњама, тиња
И птица пој, у сваком листу бруји.

Осећам стисак младица и буј растиња
И поскочим живо, као убоден иглом -
Опажам, да корачам упоредо, са Гаврилом.

У ОБЉАЈУ

У једној кући мајстори обављају
Завршне радове на равне части
А мени се чини да ће у Обљају
Над каменом нова кућа расти.

Светој се речи сила не послужи
Биће да сатрап у празно сипа,
Народ се овај мора да удружи;
Воље се јаче нема, без Принципа.

Време нам је за истим столом
Поседати и зборити по реду,
У завет нам је неписани пролом -

Сложимо се у корен и одржимо беседу:
Без темеља нема светлих дана,
Као ни крова без гласа укућана.

У ЈЕДНО

за Александра Б. Лаковића

У гаврану сам пронашао
Одраз свој брата
Те у светлост зашао
Не губећи улудо сате.

Наслушах се са извора
Трпких откуцаја сата
Иза отвореног прозора
Страх и уже око врата.

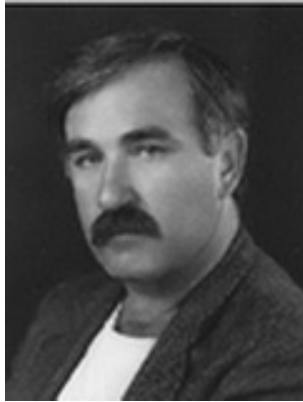
И кораци су нам краћи
Видно у црно ограну
Ипак; зрак јутра пронаћи

Да зрачан у дом пристану
Да се у цркву заједно
Све душе скупе у једно.

Лапље село.

Добривој Вујин

О аутору укратко:

Добривој Вујин (16. 11. 1949. Кикинда)

Запаженије књиге песама:

- *Немилост муђења (Улазница, Зрењанин, 1976.)*
  - *Како даље (Књижевна заједница*
    - *Кикинда, 1981/1987)*
- *Пробир (Кровови, Сремски Карловци, 1994/95)*
  - *Облак у витрини (НБ "Јован Поповић"*
    - *Кикинда, 1999)*
  - *Рано пролеће (Светови, Нови Сад, 2001)*
  - *Песме по страни (Књижевно удружење*
    - *Кикинда, 2007)*
- *Два венца осаме (Српска књига, Рума, 2014)*
  - *Сатиричне песме*
  - *Притисак (БКЦ, Милошево, 2014)*

Суштина поетике | часопис број 10

Пишите за Суштину поетике

1. Своје радове шаљите у једном word документу.
2. Е-mail за ваше радове poetryaz@hotmail.com
3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења и ваш е-mail.
4. Документ означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј...)

Суштина поетике

КЊИЖЕВНИ ЧАСОПИС

www.knjizevnicasopis.com

ISSN 2334-9417 (Online)
Суштина поетике|часопис
(2013)

Први број је изашао
23. новембра 2013. године

Глушци